

Έν Όλυμπος

Τριμηνιαίο ηλεκτρονικό περιοδικό

ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ
«ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ, ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ»

Αριθμός Τεύχους: 9, Ιανουάριος - Φεβρουάριος - Μάρτιος 2019

Ηλεκτρονική διεύθυνση: www.enolympo.gr

- Δρώμενα του Δικτύου
- Ιστορικά θέματα
- Καλλιτεχνικά θέματα
- Κοινωνιολογικά θέματα
- Λαογραφικά θέματα

- Παιδαγωγικά θέματα
- Λογοτεχνικά θέματα
- Περιβάλλον
- Οικολογία

Θέατρο Δωδώνης

ΞΥΘΛΥΜΠΩ**τριμηνιαίο ηλεκτρονικό
περιοδικό****Ιδιοκτησία:**Δίκτυο Καλλιτεχνών και
Επιστημόνων για την ανάπτυξη
της Επαρχίας Ελασσόνας,**Εκδότης:** Κων/νος Σαχινίδης,

Πρόεδρος του Δικτύου

Έδρα: Ελασσόνα, 6ης

Οκτωβρίου 84, 40200

Διεύθυνση Σύνταξης:

Ελένη Μπλιούμη

Συντακτική Επιτροπή:

Βασίλης Ζαρζώνης

Ελένη Μπλιούμη

Σπύρος Μπούμπας

Κορίνα Πάντου

Κων/νος Σαχινίδης

Φιλολογική επιμέλεια:

Κορίνα Πάντου

Δημιουργική επιμέλεια -**Σελιδοποίηση:**

Μαρία Μοσχογιάννη

Ηλεκτρονική υποστήριξη:

Αθανάσιος Αδάμου

Αθηνά Βαρσαμή

Τεχνική υποστήριξη:

Σταύρος Σαχινίδης

Νομική Σύμβουλος:

Αναστασία Χαιρετίδου

Πληροφορίες:

Κων/νος Σαχινίδης 6973591587

ksachinides@yahoo.gr

Ελένη Μπλιούμη 6976832232

mparasio@otenet.gr

Διεύθυνση: 6ης Οκτωβρίου 84

40 200 Ελασσόνα

Σημείωση σύνταξης:

- Επιτρέπεται η ελεύθερη
άντληση στοιχείων, αρκεί
να αναφέρεται η πηγή
και ο συγγραφέας
- Οι συγγραφείς των άρθρων
φέρουν την ευθύνη
για τις απόψεις τους

Σημείωμα του εκδότη

Στο τεύχος 9 του περιοδικού ΕΝ ΟΛΥΜΠΩ παρουσιάζονται για μια ακόμη φορά αρκετά ενδιαφέροντα άρθρα των αξιολογών συνεργατών μας. Θέματα ιστορικά, ψυχολογικά, παιδαγωγικά, κοινωνικά, εκπαιδευτικά, κοινωνιολογικά, ενημερωτικά για τις εκδηλώσεις του Δικτύου Καλλιτεχνών και Επιστημόνων για την Ανάπτυξη της Επαρχίας Ελασσόνας και για τις δραστηριότητες του Αγροτικού Εθνογραφικού Μουσείου Αραδοσιβίων αποτελούν το κυρίως περιεχόμενο του περιοδικού μας. Από τις εκδηλώσεις αυτές που έγιναν αξίζει να κάνουμε ιδιαίτερη μνεία στην ομιλία του καθηγητή Νίκου Λυγερού με θέμα την «Στρατηγική για την τουριστική ανάπτυξη του Δήμου Ελασσόνας».

Από τις σελίδες του δεν λείπουν και οι σχετικές αναφορές σε θέματα

αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, όπως είναι το Ασκληπιείο της Κω, το θέατρο της Δωδώνης κ.ά.

Ακόμη και η Αγρότισσα μάνα έχει τη δική της ξεχωριστή θέση όχι μόνο στην αγροτική μας κοινωνία αλλά και στο περιοδικό μας.

Τελικά, αν και είναι πολύ λίγες, σχετικά, οι σελίδες του περιοδικού, ωστόσο μπορούν και καλύπτουν μια σημαντική θεματολογία επιστημονικού ενδιαφέροντος και φανερώνουν για μια ακόμη φορά το υψηλό επίπεδό του.

Βέβαια η έκδοσή του δεν γίνεται πάντα στον χρόνο που εκπροσωπεί αλλά αυτό έχει μικρή σημασία επειδή τον τελευταίο καιρό τρέχουν πολλά πολιτιστικά γεγονότα και δράσεις του Δικτύου που δικαιολογούν απόλυτα τις όποιες καθυστερήσεις.

Σαρακατσάνικα τραγούδια

Πολλά τραγούδια οι παλιοί
μας έχουνε αφήσει
που ο καιρός δεν μπόρεσε
με τίποτα να σβήσει.

Τραγούδια που μιλάγανε
για στάνες, για κοπάδια,
για κρύα γάργαρα νερά,
για πράσινα λιβάδια.

Τραγούδια που τα βγάζανε
αγράμματοι τσοπάνοι
που τραγουδούσαν στα βουνά
όλοι οι Σαρακατσάνοι.

Και της αγάπης τον καημό
τον είχαν τραγουδήσει
τα ερωτοχτυπήματα
κι αυτά τα είχαν ζήσει.

Τραγούδια που και σήμερα
ακόμη τραγουδάμε
όταν μας παίρνει η χαρά
την ώρα που γλεντάμε.

Ακόμα και τον θάνατο
κι αυτόν τον τραγουδούσαν
με μοιρολόγια θλιβερά
τον πόνο τους ξεχνούσαν.

Ήταν τραγούδια της χαράς
της τάβλας, μοιρολόγια
βγαλμένα μέσα απ'τη ζωή
και με δικά τους λόγια.

Με πόσα νανουρίσματα
μας έχουν μεγαλώσει.
Πολλές αμέτρητες χαρές
μας έχουν μεταδώσει.

Πολλά από τα τραγούδια μας
τα 'χουν παραχαράξει
τον αρχικό τους τον ρυθμό
τον έχουνε αλλάξει.

Εμείς όπως τα μάθαμε
έτσι θα τα κρατάμε
αγνά Σαρακατσάνικα
πάντα θα τραγουδάμε.

**Αλέξανδρος Παρλάντζας,
λαϊκός ποιητής**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• Σημείωμα του εκδότη	2	του Σπύρου Μπούμπα	10
• Ο ρόλος των γυναικών πριν και κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του 1821, της Ελένης Μπλιούμη	3	• Η τέχνη «μυρώνει» τη ζωή, της Κορίνας Πάντου	15
• Η Δολίχη της Συρίας, του Θωμά Ν. Λιόλιου	6	• Ζωγραφισμένη, ποίημα της Κορίνας Πάντου	15
• Αναφορά στην εξέλιξη του ατόμου, του ζευγαριού και, κυρίως, στον κύκλο ζωής της οικογένειας, του δρα Ιωάννη Σιγάλα	8	• Σαρακατσάνικα τραγούδια, του Αλέξ. Παρλάντζα	2
• Χαρισματικοί-ταλαντούχοι μαθητές: μια απόπειρα εννοιολογικού προσδιορισμού», Β' μέρος, της Ευαγγελίας Ράπτου	11	• Εκδήλωση με θέμα την «Στρατηγική για την τουριστική ανάπτυξη του Δήμου Ελασσόνας» από τον καθηγητή Νίκο Λυγερό	14
• Ψυχολογικά χαρακτηριστικά παιδιού Σχολικής ηλικίας,		• Εκδρομή του Δικτύου στα Ιωάννινα	13
		• Το Ασκληπιείο της Κω, του Βασίλη Ζαρζώνη	16

Ο ρόλος των γυναικών πριν και κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του 1821

1 821! Ημερομηνία σταθμός στην ελληνική ιστορία. Ο πόθος των Ελλήνων προσανατολισμένος σ' ένα σκοπό. Στην ελευθερία της Πατρίδας. Η συνειδητοποίηση όλων ότι μόνοι τους, χωρίς ξένη βοήθεια θα ελευθερώσουν την πατρίδα τους, κινητοποίησε νέους και γέρους, άνδρες και γυναίκες. Ο καθένας από τη θέση του και τις ικανότητές του συνέβαλε στην απελευθέρωση.

της **Ελένης Μπλιούμη**,
εκπαιδευτικού

Οι γυναίκες σε όλη την ελληνική επικράτεια συμμετείχαν ενεργά στον επαναστατικό αγώνα, είτε στα πεδία των μαχών, είτε έμμεσα με διάφορους τρόπους. Η άλλοτε τρυφερή αγκαλιά μετατράπηκε σε φωλιά όπλων, το ήρεμο βλέμμα σε φωτιά και τα λόγια σε σφυριά για ξεσηκωμό.

Το πείσμα τους, ο απόλυτος πατριωτισμός τους, το απaráμιλλο θάρρος τους, η γενναιότητα και οι θυσίες τους αξιοθαύμαστες, έδιναν δύναμη και κουράγιο στον επαναστατικό αγώνα εκείνες τις κρίσιμες εθνικές περιόδους.

Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα (1771-1825)

Σύμβολο της ελληνικής επανάστασης, καπετάνισσα, άνδρας και γυναίκα μαζί με πείσμα, θέληση και δύναμη. Γεννήθηκε στις 11 Μαΐου 1771 στις φυλακές Κων/λης, όταν η μητέρα της Κεύω επισκέφτηκε το σύζυγό της Σταυριανό Πινότση τον οποίο είχαν φυλακίσει οι Οθωμανοί για τη συμμετοχή του στα Ορλωφικά. Η Μπουμπουλίνα έμεινε χήρα δύο φορές. Η τεράστια περιουσία που κληρονόμησε και κατάφερε να μεγαλώσει, επενδύθηκε στον απελευθερωτικό αγώνα. Το 1819 μυήθηκε στη Φιλική Εταιρία, πήρε μέρος στην πολιορκία του Ναυπλίου και το 1821 βρέθηκε στο στρατόπεδο του Κολοκοτρώνη, ενώ ετοιμάζεται να αντιμετωπίσει τον Ιμπραήμ. Θανατώθηκε στις 22 Μαΐου 1825 από το βόλι του Κούτση Ιωάννη, συγγενή της κοπέλας του γιου της, ο οποίος την έκλεψε και την πήγε στο σπίτι της μητέρας του. Άδοξο ήταν το τέλος μιας τέτοιας ηρωίδας που πιο πάνω από την ίδια είχε την αγάπη για την πατρίδα της. Οι Ρώσοι μετά το θάνατό της, της απένειμαν τον τίτλο της «Ναυάρχου», έναν τίτλο, μοναδικό στα παγκόσμια χρονικά για γυναίκα.

Μαντώ Μαυρογένους (1796-1840)

Γεννήθηκε στην Τεργέστη της Ιταλίας και πέθανε από τυφοειδή πυρετό, στην Πάρο. Ο πατέρας ήταν έμπορος και μέλος της Φιλικής Εταιρίας, στην οποία μυήθηκε και η Μαντώ το 1821. Διέθεσε την μεγάλη περιουσία της στον απελευθερωτικό αγώνα ενώ η ίδια με την άρτια Δυτική Παιδεία και τη γνώση πολλών γλωσσών ξεσήκωνε την κοινή ευρωπαϊκή γνώμη υπέρ των Ελλήνων.

Μετά την λήξη της επανάστασης εγκαταστάθηκε στο Ναύπλιο και με διάταγμα του Καπποδίστρια τιμήθηκε με το βαθμό του αντιστράτηγου. Το 1840 και για οχτώ χρόνια, μέχρι το θάνατό της, εγκαταστάθηκε στην Πάρο. Το σπίτι που πέθανε στην Πάρο σώζεται έως και σήμερα.

Κυρά Βασιλική (1789-1834)

Ελληνίδα ευνοούμενη, προστατευόμενη και τελευταία γυναίκα του Αλή Πασά. Ήταν κόρη του προκρίτου της κωμόπολης Γλισβίτσας Κίτσου Κονταξή και αδελφή του οπλαρχηγού Γεώργιου Κίτσου. Γύρω στα 1805 συνελήφθη από άντρες του Αλή πασά και κατάφερε παρά το νεαρό της ηλικίας της 16 ετών, να μαλακώσει τον πασά και να αποφύγει τη σφαγή των υπόλοιπων συλληφθέντων. Σαγηνευμένος ο πασάς από την ομορφιά και την εξυπνάδα της τη νυμφεύτηκε το 1808. Η κυρά-Βασιλική κράτησε ζωντανή τη θρησκεία της και ασκούσε μεγάλη επίδραση στον Αλή υπέρ των Ελλήνων. Γνώριζε για τη Φιλική Εταιρία. Συμπαράσταθηκε στον Αλή κατά την πολιορκία του από τα σουλτανικά στρατεύματα και κατέφυγε μαζί του στο νησάκι, όπου μετά τη δολοφονία του Αλή συνελήφθη και η ίδια και μεταφέρθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Απελευθερώθηκε με τη διαμεσολάβηση του Πατριάρχη Άνθιμου Γ'. Τα τελευταία χρόνια της ζωής της έζησε σε χωριό της Αιτωλοακαρνανίας, έχοντας στην κατοχή της λίγα κτήματα που παραχωρήθηκαν από τον Καπποδίστρια και έναν Πύργο, γνωστό ως "Γουλάς της Κυρά Βασιλικής". Πέθανε στο Αιτωλικό από δυσεντερία. Ο τάφος της βρίσκεται στον περίβολο του ναού των Μεγίστων Ταξιαρχών του Αιτωλικού.

μπαραστάθηκε στον Αλή κατά την πολιορκία του από τα σουλτανικά στρατεύματα και κατέφυγε μαζί του στο νησάκι, όπου μετά τη δολοφονία του Αλή συνελήφθη και η ίδια και μεταφέρθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Απελευθερώθηκε με τη διαμεσολάβηση του Πατριάρχη Άνθιμου Γ'. Τα τελευταία χρόνια της ζωής της έζησε σε χωριό της Αιτωλοακαρνανίας, έχοντας στην κατοχή της λίγα κτήματα που παραχωρήθηκαν από τον Καπποδίστρια και έναν Πύργο, γνωστό ως "Γουλάς της Κυρά Βασιλικής". Πέθανε στο Αιτωλικό από δυσεντερία. Ο τάφος της βρίσκεται στον περίβολο του ναού των Μεγίστων Ταξιαρχών του Αιτωλικού.

Κυρά Φροσύνη (1773-1801)

Σύζυγος του προκρίτου Δημητρίου Βασιλείου και μητέρα δύο παιδιών. Ο Αλή Πασάς αποφάσισε να την εκτελέσει μαζί με άλλες 17 φίλες και συντοπίτισσές της δια πνιγμού στη λίμνη των Ιωαννίνων με την επίσημη αιτιολογία ότι ζούσαν ανήθικα. Οι πραγματικοί όμως λόγοι ήταν συναισθηματικοί, οικονομικοί και εθνικοί. Ο γιος του Αλή, Μουχτάρ δέχονταν επιρροές από την κυρά – Βασιλική υπέρ των Ελλήνων.

Κυρά Μανώλαινα

Η κυρά Μανώλαινα εφοδίαζε τους αγωνιστές με μπαρούτι. Το προμηθευόταν κρυφά τη νύχτα από το σπίτι του κατασκευαστή Παυλή. Το τύλιγε στον μπόγο με τα λερωμένα ρούχα της και με τη δικαιολογία πως πάει να τα πλύνει στο ρέμα της Καλλιρόης, περνούσε μπροστά στα μάτια των Τούρκων, φορτωμένη με τα ρούχα και το μπαρούτι στη μέση του μπόγου, άλλοτε απ'τη Μεγάλη Πόρτα (πύλη του Αδριανού) και άλλοτε από την πόρτα της Μπουμπουνίστρας. Το ρέμα βρισκόταν έξω από την πόλη κι εκεί παρέδιδε το πολύτιμο υλικό σε ανθρώπους των καπεταναίων, που την περίμεναν την προκαθορισμένη μέρα και ώρα.

Δέσπω Μπότση

Η Δέσπω Μπότση ήταν Σουλιώτισσα και σύζυγος του οπλαρχηγού Γιωργάκη Μπότση. Έμεινε στην ιστορία για την αντίστασή της στα στρατεύματα του Αλή πασά, όταν ο ίδιος ζήτησε να εγκαταλείψουν και να παραδώσουν το Σούλι. Η Δέσπω, ως προστάτης της οικογένειάς της μετά το θάνατο του συζύγου της, για να σώσει την οικογένειά της

κλείστηκε στον Πύργο του Δημουλά, σήμερα «Κάστρο της Δέσπωσης», μαζί με τις νύφες και τα εγγόνια της και πολέμησε γενναία εναντίον των στρατιωτών ώπου τελείωσαν τα βόλια και για να μην παραδοθεί έβαλε φωτιά και κάηκε με την οικογένειά της.

Αχός βαρύς ακούεται, πολλά τουφέκια πέφτουν
η Δέσπω κάνει πόλεμο με νύφες και μ' αγγόνια
"Γιώργαινα, ρίξε τ' άρματα, δεν είναι εδώ τό Σούλι
η Δέσπω αφέντες Λιάπηδες δεν έκαμε, δεν κάνει"
και τα φυσέκια ανάψανε, κι όλοι φωτιά γενήκαν.

Ελισάβετ Υψηλάντη (1768-1866)

Δεύτερη σύζυγος του Ηγεμόνα της Μολδοβλαχίας Κωνσταντίνου Υψηλάντη και μητέρα επτά παιδιών, ανάμεσα αυτών, του Δημήτρη και του Αλέξανδρου Υψηλάντη. Σημαντική μορφή της προεπαναστατικής περιόδου του 1821, αποκαλέστηκε «Πρωτομάνα των Φιλικών» καθώς οργάνωνε συναντήσεις προσωπικοτήτων της εποχής στα σαλόνια δέχθεν για φιλολογικές συζητήσεις και διοργάνωνε έτσι τη σύσταση της Φιλικής Εταιρίας στην οποία ήταν μέλος. Πρόσφερε την παρουσία της στον αγώνα και οδήγησε την οικογένειά της στην ένδεια, συνέχισε όμως να οραματίζεται την ελευθερία της πατρίδας. Ο γιος της Αλέξανδρος Υψηλάντης, δίνει εντολή να γραφεί στο τέλος της διακήρυξης: «Φιλώ το χέρι της μητρός μου». Πέθανε πλήρης ημερών στην Οδησσό.

Μαριγώ Ζαραφοπούλη

Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη και μυήθηκε στη Φιλική Εταιρία. Όταν ο Ασημάκης Θεοδώρου πρόδωσε στους Τούρκους μυστικά της οργάνωσης η Ζαραφοπούλη μάθαινε πληροφορίες για τον προδότη και ενημέρωνε τους Φιλικούς. Βοήθησε τους γιους του Μαυρομιχάλη να δραπετεύσουν και όταν μαθεύτηκε το έργο της έφυγε και εγκαταστάθηκε στην Ύδρα, δίνοντας ένα σεβαστό ποσό για τον αγώνα. Ο Κολοκοτρώνης και ο Υψηλάντης τη χρησιμοποίησαν ως κατάσκοπο στην Τριπολιτσά και στο Ναύπλιο. Παντρεύτηκε τον Θεόδωρο Στεφάνου απέκτησαν δύο παιδιά και πέθανε άπορη μετά το 1865.

Ρωξάνη Σούτσου

Γυναίκα του Μιχαήλ Σούτσου τελευταίου ηγεμόνα της Μολδοβλαχίας. Συμμετείχε ενεργά στη δράση των Φιλικών, ήταν ένα πρόσωπο καλλιεργημένο, δραστήριο και άξιο των περιστάσεων. Γνώριζε ζητήματα που ήταν γνωστά σε λίγους άντρες Φιλικούς.

Ακριβή Τσαρλαμπά (1766-1827)

Κόρη του προεστού της Πρέβεζας Δημητρίου Τσαρλαμπά και μητέρα του Οδυσσέα Ανδρούτσου. Το 1873 οι Βενετικές αρχές παρέδωσαν στου Οθωμανούς το σύζυγό της Ανδρέα Βερούση, ο οποίος οδηγήθηκε σε φυλακές της Κωνσταντινούπολης και εκτελέστηκε από τις Οθωμανικές αρχές. Η Ακριβή ξαναπαντρεύτηκε και απέκτησε άλλα πέντε παιδιά. Κατά τη διάρκεια της επανάστασης σκοτώθηκαν τρία παιδιά της. Μετά τη δημιουργία του νέου κράτους, χορηγήθηκε στην Ακριβή Τσαρλαμπά μηνιαία σύνταξη 40 φoinίκων. Το 1844 ο Ιωάννης Ζαμπέλιος της αφιέρωσε την τραγωδία «Οδυσσέας Ανδρούτσος».

Ευφροσύνη Νέγρη

Η Ευφροσύνη Νέγρη εργάστηκε για τη διάδοση των φιλελεύθερων ιδεών ενθαρρύνοντας τους Έλληνες να συμμετέχουν όλοι στη μεγάλη απόφαση να πληρώσουν με αίμα την ελευθερία της πατρίδας. Καλούσε στο σαλόνι της

μυημένους της οργάνωσης και πραγματοποιούσε μυστικές συναντήσεις για την οργάνωση του αγώνα.

Κυριακή Ναύτη

Κατάγονταν από τη Σμύρνη και ο σύζυγός της ήταν μυημένος στη Φιλική Εταιρία. Είχε την περιέργεια να μάθει για ποιο λόγο μαζεύονταν κόσμος στο σπίτι της και ψάχνοντας έγγραφα του συζύγου βρήκε στοιχεία της Φιλικής Εταιρίας. Με απόφαση των μελών δέχτηκαν την Κυριακή στην οργάνωση, η οποία στη συνέχεια πρόσφερε 3000 γρόσια, κοσμήματα και μεγάλο μέρος της περιουσίας της για να ενισχύσει τον αγώνα για την ελευθερία.

Ιωάννα Μεταξά

Κατάγονταν από την Κεφαλλονιά, έγινε στρατολόγος των Φιλικών, γύριζε το νησί και έφερε σε επαφή τους Κεφαλλονίτες με τ' αδέρφια της Κωνσταντίνο και Μαρίνο.

Κωνσταντίνη Ζαχαριά

Η Ζαχαριά ύψωσε στο σπίτι της στη Λακωνία τη σημαία της λευτεριάς και ξεσήκωσε τις γυναίκες να συμμετέχουν στον απελευθερωτικό αγώνα.

Μόσχω Τζαβέλα

Χαρακτηριστικός τύπος Σουλιώτισσας, αγωνίστηκε το 1792 μαζί με άλλες 400 Σουλιώτισσες κατά του Αλή.

Αντωνούσα η Οπληρχηγός (1844-1918)

Κατάγονταν από την Κρήτη από χωριό του Κισσάμου. Μια μέρα οι Τούρκοι ζήτησαν από τον πατέρα της ένα βόδι για πεσκέσι και εάν δεν το πήγαινε θα σκότωναν αυτόν και τα κοπέλια του. Η Αντωνούσα όχι μόνο έπεισε τον πατέρα της να φύγει η οικογένεια και όλα τα ζωντανά στα Ενιά Χωριά όπου δεν πατούσε Τούρκου πόδι, αλλά και περίμενε πάνω σε μια συκιά τον Τούρκο να έρθει. Όταν εκείνος ήρθε, τον πυροβόλησε και με το γιαταγάνι του έκοψε το κεφάλι. Στη συνέχεια ζώστηκε τα άρματα και ανέβηκε στο βουνό κοντά στους επαναστάτες. Πήρε μέρος σε πολλές μάχες και ανήκε στο σώμα του οπλαρχηγού Δημήτρη Κωνσταντουλάκη. Οι Τούρκοι την κυνήγησαν πολλές φορές, χωρίς να καταφέρουν ποτέ να την πιάσουν. Το 1882 έφτασε στην Αθήνα και παρουσιάστηκε στο βασιλιά Γεώργιο Α΄ ο οποίος την ανακήρυξε οπλαρχηγό. Με την ιδιότητα αυτή και με το σώμα αντρών που η ίδια είχε συγκροτήσει, πήρε μέρος στους ηπειρωτικούς αγώνες πάντα με αντρική κρητική στολή εποχής. Πέθανε το 1918 στον Πειραιά.

Δόμνα Βισβίζη (1783- 1850)

Γεννήθηκε στο Αίνο της Θράκης. Παντρεύτηκε τον πλούσιο εφοπλιστή Αντώνιο Χατζηαντώνη ο οποίος ήταν μυημένος στη Φιλική Εταιρία και πρόσφερε πολλά χρήματα στην ελληνική επανάσταση. Συμμετείχε σε πολλές ναυμαχίες με τη Δόμνα και τα πέντε παιδιά τους. Το πλοίο τους η «Καλομοίρα» είχε 160 άντρες και 16 κανόνια. Όταν ο άντρας της έπεσε νεκρός σε μία μάχη, έγινε καπετάνισσα και ανέλαβε η ίδια τη διακυβέρνηση του σκάφους, το οποίο μετά τον αγώνα δώρισε στο ελληνικό κράτος. Η ίδια και τα παιδιά έπειτα έζησαν δύσκολα χρόνια στην Ύδρα και στη Σύρο.

Χαρίκλεια Δασκαλάκη

Σύζυγος του Μιχαήλ Δασκαλάκη και απόγονος του Δασκαλογιάννη. Και οι τρεις γιοι της έπεσαν σε μάχες του 1866. Πρωταγωνίστησε στην πολιορκία της μονής Αρκαδίου. Οι οπλαρχηγοί μαζί με την Χαρίκλεια κλείστηκαν στη μονή μαζί

με 950 ακόμη πολιορκημένους. Η μάχη ήταν σφοδρή και η Χαρίκλεια τρεις φορές αναστήλωσε τη σημαία του οπλαρχηγού γιου της. Την τέταρτη φορά, αφού έσπασε το κοντάρι, πήρε τη σημαία, τη φίλησε και την έκρυψε στη αγκάλη της. Έζησαν μόνο 100 άτομα και η ηρωίδα Δασκαλάκη πιάστηκε με τον γιο της αιχμάλωτη και αργότερα κατάφερε να δραπετεύσει. Τον γιο της τον φόνευσαν οι Τούρκοι. Μετά την επανάσταση πήγε στην Αθήνα και έδωσε πολύτιμες πληροφορίες για την πολιορκία του Αρκαδίου και την αυτοθυσία των πολιορκημένων.

Ελένη Βάσσο

Η «Ωραία Ελένη» της επανάστασης καταγόταν από την Ήπειρο. Η οικογένεια διώχτηκε στην Κέα και εκεί η Ελένη γνώρισε τον στρατηγό Μαυροβουνιώτη Βάσσο, όπου και ερωτεύτηκαν.

Οι γονείς της αρνήθηκαν να τη δώσουν κι εκείνος την έκλεψε και την πήγε φρουρούμενη στην Άνδρο. Όταν επέστρεψε από τις μάχες την πήγε στον Πειραιά ως σύζυγό του, γραμματέα και νοσοκόμο του. Τον βοηθούσε στις διαπραγματεύσεις και να λύσει την πολιορκία της Καρύστου. Διακρίθηκε για την ομορφιά, τη νοημοσύνη και το μεγαλείο του φρονήματός της. Τραγουδήθηκε από τραγουδιστές της εποχής της και απεβίωσε στα βαθιά γεράματα, αφήνοντας δύο γιους, ανώτεροι αξιωματικοί του ελληνικού στρατού, συνεχίζοντας το έργο του πατέρα τους.

Γυναίκες της Φιλικής Εταιρίας

Η Φιλική Εταιρία ιδρύθηκε το 1814 στην Οδησό από τους Τσακάλωφ, Σκουφά, και Ξάνθο με σκοπό την προετοιμασία της απελευθέρωσης της Ελλάδας από την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Αρχικά απαγορευόταν η συμμετοχή των γυναικών σε αυτή. Στην πορεία όμως έδωσαν τον «φιλικό όρκο» πολλές άξιες ελληνοπούλες που βοήθησαν στον απελευθερωτικό αγώνα με πολλούς τρόπους. Πρώτη που μυήθηκε στην Φιλική ήταν η μητέρα των Δημήτρη και Αλέξανδρου Υψηλάντη, που χωρίς τη δική της προσφορά ο αγώνας θα αργούσε για πολύ ακόμα. Ανάμιξη στα της οργάνωσης είχαν οι: Ρωξάνη Σούτσου, γυναίκα του Μιχαήλ Σούτσου τελευταίου ηγεμόνα της Μολδαβίας, η Δόμνα Βισβίζη σύζυγος καπετάνιου, η Μαριγώ Ζαραφοπούλα που έδωσε σημαντικές πληροφορίες για τον προδότη Ασημάκη, η Μαντώ, η Μπουμπουλίνα και πολλές ακόμη.

Γυναίκες του Σουλίου (18/12/1803)

Οι Σουλιώτισσες θύμιζαν γυναίκες της αρχαίας Σπάρτης στην γενναιότητα, την ανδρεία και το θάρρος. Οι άντρες τις σέβονταν και δεν ήταν λίγες οι φορές όπου ζητούσαν τη γνώμη τους σε κρίσιμες στιγμές στα στρατιωτικά συμβούλια. Στο σπίτι οι γυναίκες ήταν αφέντρες. Συμμετείχαν σε πολεμικές επιχειρήσεις, ρίχνονταν στη μάχη, εμψύχωναν τους Έλληνες, παραπλανούσαν τους Τούρκους...

Γυναίκες του Μεσολλογγίου (10/04/1826)

Γυναίκες με θάρρος, πείσμα και υπομονή. Σε όλη τη διάρκεια της πολιορκίας στάθηκαν στο πλευρό των πολεμιστών εμψυχώνοντάς τους και βοηθώντας τους σε πρακτικά θέματα. Υπέστησαν το λιμό της πόλης και δέχτηκαν την απόφαση της εξόδου (10/04/1826). Πολέμησαν σαν άντρες, σφαγιάστηκαν, δολοφονήθηκαν.

Γυναίκες της Χίου (30/03/1822)

Η Χίος ήταν πλούσιο νησί, χάρη στο εμπόριο και κυρίως στο εμπόριο μαστίχας. Μόλις έμαθε ο Σουλτάνος Μαχμούτ ο Β΄ το Μάρτιο του 1822 για την κήρυξη της επανάστασης

στο νησί, εξαγριώθηκε για την αχαριστία των κατοίκων και αποβίβασε επτά χιλιάδες στρατιώτες, οι οποίοι κατέσφαξαν το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού. Πολλές από τις Χιώτισσες που δεν σφαγιάστηκαν, αιχμαλωτίστηκαν για να πουληθούν σε σκλαβοπάζαρα της Πόλης.

Ήταν ο κύριος τρόπος ευτελισμού των γυναικών οι οποίες προτιμούσαν υπερήφανες τα απάνθρωπα μαρτύρια, την πείνα, το θάνατο παρά να σκλαβωθούν. Η συμπεριφορά των γυναικών της Χίου μετά τη σφαγή, ενέπνευσε το Γάλλο ζωγράφο Ντελακρουά, ο οποίος φιλοτέχνησε τον συγκλονιστικό πίνακα «Η Σφαγή της Χίου».

Γυναίκες της Νάουσας (22/04/1822)

Το Φεβρουάριο του 1822 υψώθηκε η επαναστατική σημαία στη Νάουσα και όλοι οι κάτοικοι αντιστάθηκαν στον Τούρκο κατακτητή. Το ολοκαύτωμα που ακολούθησε χαρακτήρισε την πόλη με βασιλικό διάταγμα «Ηρωική πόλη». Τον Απρίλιο του ίδιου χρόνου οι γυναίκες προτίμησαν να πέσουν με τα παιδιά τους στα ορμητικά νερά του ποταμού Αράπιτσα που διαρρέει την πόλη της Νάουσας και πηγάζει από το Άλσος του Αγίου Νικολάου στους πρόποδες του Βερμίου, προκειμένου να μη σκλαβωθούν.

Στο χώρο της θυσίας αναγέρθηκε το 1973 μνημείο χάλκινο των ηρωίδων γυναικών της Νάουσας. Πιο κάτω υπάρχει μία μαρμάρινη πλάκα με επιγραφή: «Διαβάτη, στάσου με ευλάβεια στη μνήμη των νεκρών. Μέσα στο βάραθρο που ξανοίγεται μπροστά σου, βρήκαν ένδοξο και ηρωικό θάνατο οι γυναίκες και τα παιδιά της Νάουσας, για την ελευθερία και την ανεξαρτησία του ελληνικού έθνους, στις 22 Απριλίου 1822»

Γυναίκες των Λαζαίων στη Θεσσαλία (πριν το 1821-1878)

Οι Λαζαίοι ήταν οικογένεια κλεφτών και αρματολών που έδρασαν στην ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου αλλά και στη θάλασσα πριν την επανάσταση έως και το 1878. Φημίζονταν για τους στενούς οικογενειακούς δεσμούς τους που οφείλονταν κυρίως στις γυναίκες τους, για την καλοσύνη τους και τη γενναιότητά τους.

Είχαν φιλικές σχέσεις με τον Νικοτσάρα και το όνομά τους φέρει ο Πολιτιστικός Σύλλογος Κάτω Μηλιάς Πιερίας. Από την οικογένεια των Λαζαίων καταγόταν και ο οπλαρχηγός Γιωργάκης Ολύμπιος.

Σημαντικός ήταν ο ρόλος των γυναικών των Λαζαίων πριν και μετά της επανάστασης σε στεριά και θάλασσα, άξιες γυναίκες κλεφτών και αρματολών.

Στη διάρκεια του ελληνικού επαναστατικού αγώνα ενάντια στον Οθωμανικό ζυγό, σίγουρα υπήρχαν εκατοντάδες άλλες γυναίκες που έδωσαν την ψυχή και τη ζωή τους, έκτος από τα υλικά αγαθά, για την απελευθέρωση της Πατρίδας. Τις χρωστάμε πολλά και νιώθουμε υπερηφάνεια και ευθύνη...

Τις αξίζει το ποίημα του Κωστή Παλαμά :

«Χαίρε Γυναίκα,
εσύ Αθηνά, Μαρία, Ελένη, Εύα,
Να η ώρα σου!
Τα ωραία φτερά δοκίμασε κι ανέβα
και καθώς είσαι ανάλαφρη
και πιά δεν είσαι σκλάβα,
προς τη μελλόμενη Άγια Γη πρωύτερα
εσύ τράβα κι ετοίμασε τη Νέα Ζωή, μιας Νέας Χαράς
Υφάντρα,
κι ύστερα αγκάλιασε, ύψωσε και φέρε εκεί
τον άντρα!
Και πλάσε την Πρωτόπλαστη,
ω Αγάπη εσύ, Αρμονία!
εσύ Ομορφιά, Σοφία εσύ,
Πειθώ και Παρθενία!»

Η Δολίχη της Συρίας

Η Δολίχη υπήρξε πόλη της Συρίας στην περιοχή της Κορμαγηνής, επί της Γερμανικεάς οδού, στον ποταμό Ευφράτη. Ιδρύθηκε την εποχή των διαδόχων του Μ. Αλεξάνδρου και επί των Ρωμαίων αυτοκρατόρων εξέδωσε νόμισμα. Σ' αυτή λατρεύονταν ο Δολιχηνός Ζευς, του οποίου υπήρχε σπουδαίος ναός. Διέθετε επίσημα θερμά λουτρά, ενώ στα χριστιανικά χρόνια υπήρξε έδρα επισκοπής.

του **Θωμά Ν. Λιόλιου**,
Φιλολόγου
-Εκδότη

Η εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου υπήρξε αναμφίβολα η μεγαλύτερη ως τώρα στιγμή του ελληνισμού, καθώς μέσω αυτής και του οικουμενικού κράτους του Μακεδόνα βασιλιά και των διαδόχων του ξεπήδησε «ελληνικός κόσμος μέγας», όπως πολύ εύστοχα διατύπωσε ο Αλεξανδρινός ποιητής Κ. Π. Καβάφης.

Η εξακτίνωση αυτή του ελληνισμού και κυρίως του ελληνικού πνεύματος και των δημιουργημάτων του υπήρξε «ο τρίτος ελληνικός αποικισμός». Δημιούργημα, λοιπόν, των Δολιχαίων της Περραιβικής Τρίπολης,¹ της Δολίχης του Ολύμπου, υπήρξε η Δολίχη που κτίστηκε στις όχθες του Ευφράτη, όπως ακριβώς ήταν κτισμένη και η μητρόπολή τους στις όχθες του Τιταρίσιου ποταμού.

Πιθανότατα, οι οικιστές υπήρξαν μέρος του εκστρατευτικού σώματος που συγκροτήθηκε από όλες σχεδόν τις ελληνικές περιοχές (πλην Λακεδαιμονίων) και κυρίως από τους κατοίκους του Μακεδονικού βασιλείου, μέρος του οποίου υπήρξε από την εποχή του Φιλίππου ολόκληρη η Περραιβία² και ασφαλώς η αρχαία Δολίχη. Την «Μακεδονικότητα» της ευρύτερης περιοχής της ασιατικής Δολίχης επιβεβαιώνουν και τα ονόματα των γειτονικών πόλεων: Βέρροια, Έδεσσα κτλ. Χρονικά βρισκόμαστε στον 4ο αι. π.Χ.

Θέμα Τελούχ

α) Η διοικητική συγκρότηση του θέματος Τελούχ και η ιστορική του πορεία έως τα μέσα του 11ου αι.

Η κωμόπολη Τελούχ (αρμ. Duluk ή T'luk ή Telouk, τουρκ. Duluk) βρισκόταν στην συνοριακή περιοχή που εκτεινόταν ανάμεσα στην βόρεια Συρία και την Μικρά Ασία, όχι μακριά από το Άινταμ (Τουρκ. Gaziantep) και την Γερμανίκεια. Η ονομασία της αποτέλεσε παραφθορά της παλαιάς πολίχνης Δολίχης, παλαιού κέντρου λατρείας του σημιτικού θεού Baal (Διός Δολιχηνού κατά τους Ρωμαίους) αλλά και της αρειανής αίρεσης.

Η περιοχή του πάντως δεν οργανώθηκε διοικητικά ως ξεχωριστό θέμα ή στρατηγίδα, εφόσον δεν αναφέρεται στο Τακτικόν του Escorial, το οποίο χρονολογείται κατά την βασιλεία του Ιωάννη Α΄ Τσιμισκή (ca. 971-974;). Προφανώς η ευρύτατη περιοχή δεν ελεγχόταν ακόμη απόλυτα από την αυτοκρατορία. Είναι αρκετά πιθανόν το Τελούχ να συγκροτήθηκε ως αυτοκρατορική διοικητική περιφέρεια κατά τη διάρκεια της δεύτερης εκστρατείας του Βασιλείου Β΄ στην βόρεια Συρία (τέλη 10ου αι.).

Ο ερευνητής J.-CL. Cheynet επισήμανε ότι ελάχιστα μολυβδόβουλα αξιωματούχων των μικρών στρατηγίδων του ανατολικού συνόρου έχουν διασωθεί. ειδικά στην περίπτωση του Τελούχ διασώζεται μόνο μία σφραγίδα ενός στρατηγού του θέματος, η οποία μάλιστα ανάγεται στα χρόνια της τουρκικής διείσδυσης. Το μολυβδόβουλο λοιπόν του στρατηγού Τελούχ Μιχαήλ αποτελεί μεν την μοναδική μαρτυρία ύπαρξης αυτού του θέματος μέσα από το γνωστό ως σήμερα σφραγιστικό υλικό, αλλά η συγκεκριμένη στρατιωτική περιφέρεια μνημονεύεται από διάφορα αφηγηματικά κείμενα της εποχής.

Το θέμα Τελούχ μνημονεύεται για πρώτη φορά στις αφηγηματικές πηγές γύρω στο 1030.

Διοικητής του διατελούσε τότε ο πολύ γνωστός στρατηγός Γεώργιος Μανιάκης, ο οποίος κατόρθωσε να αντιμετωπίσει επιτυχώς τους Άραβες που αποπειράθηκαν να κατακτήσουν την πόλη με τέχνασμα.

Τα Βυζαντινά θέματα το 1025

Γνωρίζουμε επίσης ότι το 1051 ένα σώμα έφιππων τοξοτών του Τελούχ συμμετείχε με άλλες βυζαντινές μονάδες σε στρατιωτικές επιχειρήσεις κατά των Πετσενέγων στα Βαλκάνια, γεγονός που καταδεικνύει ότι το θέμα συνέχισε να υφίσταται ως ξεχωριστή στρατιωτική μονάδα.

β) Η περιοχή του Τελούχ από τη βασιλεία του Ρωμανού Δ΄ έως τις αρχές του 12ου αι.

Ο Ιωάννης Σκυλίτζης αναφέρει ότι ο αυτοκράτορας Ρωμανός Δ΄ Διογένης πέρασε από το Τελούχ κατά τη διάρκεια της συριακής του εκστρατείας το φθινόπωρο του 1068, ενώ κατευθυνόταν από την Γερμανίκεια εναντίον του Εμιράτου του Χαλεπίου. Η περιοχή λοιπόν δεν διέθετε ιδιαίτερη στρατιωτική σημασία μέχρι την δεκαετία του 1060, όταν η τουρκική πίεση άρχισε να αυξάνεται επικίνδυνα ειδικά εξαιτίας της δράσης του δραστήριου Afsin Bey (Ελλ. Αυσινάλιος). Ενδεχομένως ο Μιχαήλ να διατέλεσε στρατηγός του Τελούχ μετά τη βασιλεία του Διογένη.

Η τελευταία μνεία του Τελούχ, ως στρατηγίδας πόλης και όχι ως Θέματος, πραγματοποιείται στο κείμενο της Συνθήκης

της Δεαβόλεως (1108), που παραθέτει η Άννα Κομνηνή στην Αλεξιάδα. Η Συνθήκη καθόριζε μεταξύ άλλων ότι το Τελούχ αποτελούσε ένα από τα φρούρια που θα παραχωρούνταν στους Νορμανδούς του Βοημούνδου (στον Βαλδουίνο της Βουλώνης) και θα υπάγονταν πλέον διοικητικά στο δουκάτο Αντιόχειας.

Κατά την περίοδο των Σταυροφοριών το Τελούχ μετατράπηκε σε επισκοπική έδρα, ενώ η ευρύτερη περιοχή κατέστη πεδίο συνεχών συγκρούσεων. Κάποιος Mahuis διατέλεσε από την δεκαετία του 1120 κόμης του Τελούχ. Η πόλη παράκμασε τελικά οριστικά μετά την κατάκτησή της από τον Nural-Din το 1155.

γ) Τα ιστορικά γεγονότα

Οι πηγές μαρτυρούν ότι στα σύνορα του 1118 μ.Χ. το Τελούχ (Δολίχη) δεν ανήκει στη Βυζαντινή αυτοκρατορία, αλλά αποτελεί μέρος της Λατινικής ανατολής και πιο συγκεκριμένα ανήκει στην ηγεμονία της Αντιόχειας και ειδικότερα στην κομητεία της Εδέσσης. Η πόλη βρισκόταν πάντα μέσα στα όρια των Βυζαντινών διεκδικήσεων την εποχή των Κομνηνών (1085-1180). Στα σύνορα του 1143 βρίσκεται ακριβώς στα όρια μεταξύ Βυζαντινής αυτοκρατορίας και Σελτζούκων Τούρκων.

Μια άλλη συνέπεια των κατακτήσεων και εγκαταστάσεων των Τούρκων στη Μικρά Ασία ήταν η εκτόπιση των γηγενών πληθυσμών από τις εστίες τους. Οι τουρκικές εισβολές προξένησαν βέβαια τεράστια αναταραχή. Δεν ήταν δυνατό όμως να αφανίσουν τους μικρασιατικούς πληθυσμούς στο σύνολό τους. Σημαντικό μέρος του πληθυσμού μπροστά στον κίνδυνο των νομαδικών επιδρομών τράπηκε σε φυγή: Το φαινόμενο αυτό της φυγής παρατηρήθηκε στο μεγαλύτερο τμήμα της χερσονήσου. Οι περισσότεροι από τους κατοίκους δεν εγκατέλειψαν την Μικρά Ασία, αλλά προτίμησαν να καταφύγουν σε ασφαλέστερες περιοχές, που δεν αντιμετώπιζαν άμεσο κίνδυνο από τους νομάδες. Πολλοί κατέφυγαν σε ασφαλείς ορεινές και δασώδεις περιοχές, όπως στον Ταύρο ή, από την ύπαιθρο όπου κατοικούσαν, έσπευσαν να προστατευθούν σε ισχυρά οχυρωμένες πόλεις όπως ήταν η Τραπεζούς, η Ταρσός, η Μελιτήνη και η Έδεσσα. Άλλοι, τέλος, κατέφυγαν σε χώρες που βρίσκονταν ακόμη υπό την κυριαρχία χριστιανικών ηγεμόνων.

Ο Ματθαίος της Εδέσσης αναφέρει με γραφικό τρόπο τη φυγή των χριστιανικών πληθυσμών της νοτιοανατολικής Μικράς Ασίας στα τέλη του 11ου αι. (1080 περίπου): «Παντού, σε ολόκληρη την περιοχή της Κιλικίας (Συρίας), ως την Ταρσό, τη Γερμανίκεια και τη Δολίχη και στα περίχωρα, βασίλευε αναταραχή. Και τούτο συνέβαινε γιατί οι πληθυσμοί κατά χιλιάδες συνέρρεαν και συνωστίζονταν σ' αυτές τις περιοχές. Έμοιαζαν με ακρίδες που κάλυπταν την επιφάνεια της γης. Μπορώ να προσθέσω ότι ήταν επτά φορές περισσότεροι από τους Εβραίους που οδήγησε ο Μωυσής στην Ερυθρά θάλασσα. Ήταν περισσότεροι από τα χαλίκια που υπάρχουν στην έρημο του Σινά. Έτσι η χώρα κατακλύσθηκε από αυτά τα τεράστια πλήθη. Επιφανείς άνθρωποι, ευγενείς, αρχηγοί και δέσποινες περιπλανιούνταν ικετεύοντας ένα κομμάτι ψωμί. Το θλιβερό αυτό θέαμα αντίκρισαν τα μάτια μας».

Κατά τη διάρκεια της Α' σταυροφορίας (1096) ο κυρίως στρατός των σταυροφόρων, με συνοδό τον Τατίκιο, έφθασε στην Αντιόχεια μέσω Ικονίου-Ηρακλείας-Καισαρείας, και του Αντιταύρου και Γερμανικείας. Ο Βαλδουίνος ήταν εκείνος που ίδρυσε το πρώτο λατινικό κρατίδιο της Ανατολής στην Έδεσσα. Το κύριο σώμα των σταυροφόρων έφθασε στην Αντιόχεια στις 21 Οκτωβρίου 1097. Τα δε Ιεροσόλυμα πολιορκήθηκαν για πέντε εβδομάδες και στις 15 Ιουλίου 1099

κυριεύθηκαν από τους σταυροφόρους. Το βασίλειο των Ιεροσολύμων ήταν το κέντρο των λατινικών κτήσεων της Ανατολής, και οι άλλοι ηγεμόνες της Αντιόχειας, Έδεσσας και Τριπόλεως ήταν υποτελείς σ' αυτό.

Η ηγεμονία της Αντιόχειας, από την εποχή της ιδρύσεώς της, αποτέλεσε αντικείμενο έριδας ανάμεσα στον Αλέξιο Α', στον Βοημούνδο και στον ανεψιό του Ταγκρέδο. Ο Αλέξιος, βοηθούμενος οπωσδήποτε από τη σύγχυση που είχε επικρατήσει στους Τούρκους μετά την Α' σταυροφορία, ανακατέλαβε ορισμένες περιοχές της Μικράς Ασίας. Οι πόλεις της νότιας Μικράς Ασίας και της Βόρειας Συρίας (Γερμανίκεια, Ταρσός, Άδανα, Μάμιστρα, Λαοδίκεια) πέρασαν διαδοχικά στην κυριότητα του Βυζαντίου, των Νορμανδών και, μετά την ήττα των σταυροφόρων από τους Τούρκους το 1104, πάλι στους Βυζαντινούς.

Στη Βόρεια Συρία, η ασταθής ισορροπία ανάμεσα στα λατινικά κρατίδια, στους Τούρκους και στη Βυζαντινή αυτοκρατορία διαταράχθηκε από την πολιτική του Ζένγκι, που έγινε κυβερνήτης της Μοσούλης και του Χαλέπ (Βέρροια) το 1127. Ο ίδιος στις 24 Δεκεμβρίου 1144 κατέλαβε την Έδεσσα, έδρα του παλαιότερου από τα κράτη της λατινικής Ανατολής. Επακολούθησε σφαγή των ευρωπαϊών κατοίκων της πόλης, ενώ αντίθετα οι Σύριοι χριστιανοί δεν ενοχλήθηκαν. Η πτώση της Έδεσσας αποτέλεσε άμεση αιτία για την οργάνωση της Β' σταυροφορίας, αρχικός σκοπός της οποίας ήταν η επανάκτηση των χαμένων εδαφών και η υποστήριξη της χριστιανικής εκκλησίας στην Ανατολή.

Συμπεράσματα:

Η Δολίχη της Συρίας, από τον 4ο αι. π.Χ. που ιδρύθηκε (γύρω στο 300) και μέχρι τον 12ο αι. μ.Χ. (1155) που παράκμασε, ολοκλήρωσε έναν κύκλο ζωής 1500 ετών περίπου. Ο χώρος του σύγχρονου Δόλιόκ βρίσκεται περίπου 10 χιλιόμετρα βορειοδυτικά του Γκαζιαντέπ και ήταν ένα σημαντικό θρησκευτικό κέντρο του Βασιλείου της Κομμαγενης και της πρώιμης ρωμαϊκής περιόδου. Πρέπει επίσης να ήταν ένα σημαντικό σταυροδρόμι, καθώς θεμελιώθηκε σε σημείο με σημαντικές αρχαίες εμπορικές και στρατιωτικές διαδρομές.

Οι ανασκαφές απέδειξαν ότι υπάρχουν στην πόλη ίχνη μεγάλων πολιτισμών όπως αυτός της Μεσοποταμίας, της Ασσυρίας, ο Περσικός, ο Ελληνικός και ο Ρωμαϊκός. Μάλιστα, ο μεγαλύτερος γνωστός ναός του Μίθρα (Mithraeum) ανακαλύφθηκε στο Δόλιόκ στη νότια πλαγιά του Keber Hill. Ανακαλύφθηκε το 1997 και το 1998 από τους αρχαιολόγους του Μουσείου Γκαζιαντέπ και του Πανεπιστημίου του Μόνστερ.

Πέρα από τα σημάδια του Μιθραϊσμού, μπορεί να δει κανείς κατά μήκος της διαδρομής του αρχαιολογικού χώρου μαρτυρίες για τη λατρεία του Δία. Η λατρεία του έληξε όταν η περιοχή καταστράφηκε από τον Πέρση βασιλιά Shapur I το 235/36 μ.Χ. Όπως παντού σε ολόκληρη τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, ο Χριστιανισμός αργότερα έγινε η πιο σημαντική θρησκεία στη Δολίχη, η οποία έγινε έδρα επισκοπής από τον 5ο μέχρι τον 11ο αιώνα μ.Χ. Τα πιο ενδιαφέροντα ερείπια της χριστιανικής περιόδου είναι οι δύο εκκλησίες της αρχαίας πόλης, οι οποίες βρίσκονται κοντά στη νεκρόπολη και δυτικά των λατομείων.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Η Περραιβική Τρίπολη καταλάμβανε το βόρειο τμήμα της Περραιβίας και πιο συγκεκριμένα οι πόλεις Άζωρος, Δολίχη και Πύθιο συναποτελούσαν την πρώτη αμφικτιονία στον αρχαίο ελληνικό χώρο.

2. Το αρχαίο όνομα της σημερινής επαρχίας Ελασσόνας.

3. Η βασιλεία του Αλέξιου Α' (1081-1118) κάλυψε σχεδόν τέσσερις δεκαετίες.

Αναφορά στην εξέλιξη του ατόμου, του ζευγαριού και, κυρίως, στον κύκλο ζωής της οικογένειας

Σαν πρόλογο στο κείμενο αυτό θα παραθέσουμε ένα μικρό ποίημα που έτυχε να ακούσουμε στο ραδιόφωνο πριν χρόνια. Στην συνέχεια θα αναπτύξουμε κάθε του στίχο, που αναφέρεται στις διάφορες εξελικτικές φάσεις του ανθρώπου.

Το ποίημα είναι το εξής:

“Γεννιόμαστε παιδιά των γονιών μας

Όταν ενηλικιώνόμαστε, γινόμαστε γονείς του εαυτού μας

Κάνουμε οικογένεια και γινόμαστε γονείς των παιδιών μας

Και όταν αποπαιδώνουμε γινόμαστε γονείς των γονιών μας”

Και το συμπλήρωσα εγώ λιγάκι γράφοντας: “Βαδίζοντας προς το τέλος της ζωής, ελπίζουμε να γίνουμε παιδιά των παιδιών μας και να πεθάνουμε στην αγκαλιά τους...”

Η αλήθεια είναι ότι δεν είμαστε μόνο οικογένειες. Είμαστε ανεξάρτητα άτομα, μέλη ζευγαριών, παιδιά των γονιών μας και γονείς των παιδιών μας. Και όλοι αυτοί οι ρόλοι εντάσσονται στα πλαίσια της βασικής κοινωνικής ομάδας που ονομάζουμε «Οικογένεια». Θα προσεγγίσουμε λοιπόν το θέμα της Εξέλιξης της Οικογένειας σαν την αλληλεπίδραση πολλών διαπλεκόμενων εξελικτικών γραμμών: Της εξέλιξης του παιδιού, του ζευγαριού, των γονέων, του συνόλου.

Αν εστιάσουμε στον πρώτο στίχο του ποιήματός μας, θα χρειαστεί να ασχοληθούμε αρχικά με το ερώτημα: «τι χρειάζεται να γίνει, ώστε να “γεννηθούμε παιδιά των γονιών μας”». Το σύνολο των ενεργειών αυτών μπορεί να ονομαστεί “Φάση Προετοιμασίας της Οικογένειας” και να χωριστεί σε δύο υποκατηγορίες: Την φάση του νέου, αδέσμευτου ενήλικα και την φάση της δημιουργίας ζευγαριού.

Η φάση του νέου ενήλικα αναφέρεται ουσιαστικά στην διαδικασία της Ενηλικίωσης, η οποία μέσα στο ιδιαίτερα πολύπλοκο κοινωνικό περιβάλλον της εποχής μας και χωρίς την παρουσία του καθοριστικού ρόλου, που έπαιζε μέχρι πρότινος η Κοινότητα, έχει γίνει υπόθεση κυρίως προσωπική, περιπετειώδης και επισφαλής. Για να μπορέσει δηλαδή ο νέος άνθρωπος να ενταχθεί λειτουργικά στην σημερινή κοινωνία και να δημιουργήσει την δική του οικογένεια, χρειάζεται να έχει κατακτήσει μια σειρά από δεξιότητες, που θα του επιτρέψουν να λειτουργήσει σαν αυτοδύναμη, αυτό-οριοθετημένη οντότητα, ικανή να επιλέγει και να αξιοποιεί πολύπλοκα ερεθίσματα χωρίς να αποδιοργανώνεται. Στην φάση λοιπόν αυτή:

α) Ο νέος άνθρωπος ολοκληρώνει την γνωστική και συγκινησιακή του διαφοροποίηση σε σχέση με την οικογένεια καταγωγής. Αποχωρίζεται τους γονείς, χωρίς να καταφύγει σε κάποιο συναισθηματικό τους υποκατάστατο, και χωρίς να αποκοπεί από αυτούς, αλλά αντίθετα ενισχύοντας τον συναισθηματικό δεσμό μαζί τους. Μαθαίνει να αποδέχεται τους γονείς του όπως είναι χωρίς να επιδιώκει να τους αλλάξει, και καταφέρνει να κερδίσει τον σεβασμό τους ανεξάρτητα από τις προσωπικές του επιλογές.

β) Αναπτύσσει αμοιβαία ικανοποιητικές σχέσεις με συνομηλίκους, με διάφορους βαθμούς κοντινότητας (φιλικές, συνεργατικές, συντροφικές). Αναζητά ερωτικό σύντροφο, εξετάζει και διαπραγματεύεται μαζί του τις διάφορες πλευρές της συντροφικότητας, πριν προχωρήσει στην δημιουργία νέας οικογένειας.

γ) Επιλέγει επαγγελματική απασχόληση, και γενικότερα

Του Δρα Ιωάννη
Σιγάλα,
παιδοψυχιάτρου

τρόπο ζωής, που δεν ικανοποιεί μόνο την ανάγκη του για επιβίωση, αλλά του επιτρέπει να εκφράζει την δημιουργικότητά του.

Τελικά μέσα από την φάση του αδέσμευτου ενήλικα ο νέος άνθρωπος δομεί στέρεη και ξεκάθαρη ενήλικη ταυτότητα, μπορεί δηλαδή να δίνει απάντηση στο ερώτημα “ποιος είμαι, πού πάω και γιατί”. Και μαθαίνει να εμπιστεύεται τις δυνάμεις του. Η προσπάθεια δημιουργίας μιας γερά θεμελιωμένης και σταθερής προσωπικής ζωής με παράλληλη αναβολή των οποιωνδήποτε μόνιμων δεσμεύσεων, που συνεπάγεται η ολοκλήρωση της εξελικτικής αυτής περιόδου, είναι έργο δύσκολο και προϋποθέτει θάρρος, δραστηριοποίηση, αποδοχή ορισμένου κινδύνου αποτυχίας και ασάφειας. Έτσι, πολλοί

νέοι αποφεύγουν να βιώσουν αυτό το στάδιο λειτουργώντας ως παρατεταμένοι έφηβοι, μέσα σε μια διαπροσωπική και επαγγελματική σύγχυση, χωρίς να επεξεργάζονται τα θέματα της αυτονομίσεως. Είναι εξάλλου γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια, και ειδικά αφότου η χώρα μας μπήκε στην κοινωνική και οικονομική κρίση, έχει γίνει δυσκολότερη η κατάκτηση οικονομικής τουλάχιστον αυτοδυναμίας από τους νέους ενήλικες. Παράλληλα η ακαδημαϊκή εκπαίδευση απαιτεί όλο και μεγαλύτερη εξειδίκευση και, κατά συνέπεια, όλο και περισσότερα χρόνια για την ολοκλήρωσή της. Έτσι η εφηβεία συχνά παρατείνεται μέχρι τα 27 – 30 χρόνια, στην ψυχοκοινωνική της διάσταση, ενώ βιολογικά είμαστε έτοιμοι να κάνουμε οικογένεια και να γίνουμε γονείς γύρω στα 18 – 20 χρόνια της ζωής μας.

Χρειάζεται βέβαια να συμβάλει και η οικογένεια στην ολοκλήρωση αυτών των βημάτων του νέου ανθρώπου. Χρειάζεται οι γονείς να αποδεχτούν τον αποχωρισμό του παιδιού τους ενισχύοντας παράλληλα τον συναισθηματικό σύνδεσμο μαζί του, να αναγνωρίσουν την διαφορετικότητά του και να αποδεχθούν προσωπικές του επιλογές, προσωπικές ή επαγγελματικές, με τις οποίες πιθανώς δεν θα συμφωνούν. Παράλληλα οι γονείς ζώντας την περίοδο της προσωπικής τους ωριμότητας και, σαν οικογένεια, την φάση της αποπαιδωσής, έχουν να αντιμετωπίσουν καινούργιες ανάγκες (πχ θέματα υγείας ή την ανάγκη να φροντίσουν τους δικούς τους γονείς), αλλά και να αξιοποιήσουν πολλές καινούργιες δυνατότητες, που έχουν να κάνουν και με την μείωση των υποχρεώσεων προς τα παιδιά τους (πχ να ζήσουν έναν δεύτερο μήνα του μέλιτος ξαναζωντανεύοντας έτσι την συντροφική τους σχέση). Στα θέματα αυτά θα επανέλθουμε αργότερα. Είναι πάντως προφανές ότι οι γονείς που έχουν επεξεργαστεί ικανοποιητικά τα θέματα του αποχωρισμού, της οικειότητας και της αυτονομίσεως, με τις δικές τους γονεϊκές οικογένειες, θα είναι περισσότερο βοηθητικοί προς τα παιδιά τους.

Η δημιουργία του νέου ζευγαριού – ή του νέου “Εμείς” όπως θα μπορούσαμε επίσης να το ονομάσουμε - ξεκινάει με τους καλύτερους δυνατούς οiwονούς, εάν οι δύο νέοι σύντροφοι έχουν καταφέρει να εκπληρώσουν αρκετά ικανοποιητικά τις λειτουργικές απαιτήσεις της προηγούμενης φάσης ανάπτυξής τους, έχουν καταφέρει δηλαδή να διαφοροποιηθούν και να αυτονομηθούν αρκετά σε σχέση με την γονεϊκή τους οικογένεια. Αν δεν έχει γίνει αυτό, τότε το Εμείς σηκώνει μεγάλο βάρος. Γιατί τότε ο ένας σύζυγος παίρνει και τη θέση του γονιού για τον άλλον, ενώ μέσα στο Εμείς αναζητούν απαντήσεις σε προσωπικά – ατομικά - υπαρξιακά ερωτήματα, που ανήκουν σε προηγούμενες φάσεις της προσωπικής τους ανάπτυξης.

Πώς διαλέγουμε όμως σήμερα σύντροφο; Παλαιότερα δεν τον διαλέγαμε πάντοτε εμείς, και κυρίως δεν τον διάλεγαν οι γυναίκες. Οι σύντροφοι, που αποτελούσαν ένα νέο ζευγάρι, επιλέγονταν συνήθως από μέλη της ευρύτερης οικογένειας. Στο παρελθόν η οικογένεια, στον δικό μας πολιτισμικό χώρο τουλάχιστον, εντασσόταν σε ένα κοινοτικό και κοινωνικό – πολιτισμικό πλαίσιο, που με κάποιον τρόπο επέβαλε σαφείς κανόνες λειτουργίας, ενώ παρείχε υποστήριξη σε όποια προβλήματα παρουσιάζονταν στα πλαίσια της οικογενειακής ζωής. Τα τελευταία (αρκετά πλέον) χρόνια, που η ζωή αστικοποιείται όλο και περισσότερο, δίνεται όλο και μεγαλύτερη έμφαση στην αξιοποίηση της ατομικότητας και της ατομικής ανεξαρτησίας.

Έτσι αφενός οι νέοι άνθρωποι βλέπουν συχνά την ανάπτυξη σταθερής σχέσης σαν μια, μερική τουλάχιστον, στέρηση της ελευθερίας τους, ενώ αφετέρου πέφτει όλο και μεγαλύτερο βάρος στην λειτουργία του ζευγαριού για την διατήρηση της οικογενειακής σταθερότητας και την αποτελεσματική γονεϊκή λειτουργία. Ο σημαντικότερος ίσως λόγος που διαλέγουμε σήμερα τον σύντροφο ή τους κατά καιρούς συντρόφους μας είναι ο έρωτας. Συχνά ονομάζουμε την ερωτική έλξη “αγάπη”. Μπορεί να εξελιχθεί σε αγάπη, αλλά δεν ταυτίζεται απαραίτητα με αυτήν.

Μας έλκει λοιπόν ένα άτομο, που περιμένουμε να ικανοποιήσει ένα σύνολο αναγκών, συνειδητών και ασυνειδητών. Προσδοκούμε να έχουμε σεξουαλική ικανοποίηση από τον άλλον, να μπορέσουμε να δημιουργήσουμε μια σταθερή συντροφική και οικογενειακή σχέση, μας απασχολούν κοινωνικοί και οικονομικοί παράγοντες κλπ. Υπόγεια όμως δρουν και οι ασυνειδητες ανάγκες, όπως διαμορφώθηκαν, ικανοποιήθηκαν ή ματαιώθηκαν στις σχέσεις με τους γονείς μας στην παιδική μας ηλικία. Φαίνεται ότι η επιλογή συντρόφου στηρίζεται κατ’ αρχήν στην προθυμία και ικανότητα του άλλου να καλύψει αυτές ακριβώς τις ασυνειδητες ανάγκες μας, που με κάποιον τρόπο προβάλλουμε επάνω του.

Φαίνεται επίσης ότι επιλέγουμε σύντροφο που βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο ψυχολογικής ωριμότητας με εμάς, αλλά που με κάποιον τρόπο μπορεί επίσης να συμπληρώνει τα κενά μας. Συνήθως επιλέγουμε σύντροφο, γιατί μας συμπληρώνει και όχι γιατί μας μοιάζει. Το γεγονός αυτό κάνει την σχέση του ζευγαριού (όπως και κάθε σχέση) πηγή ουσιαστικής μάθησης για τα μέλη της, αρκεί να είμαστε πρόθυμοι να αναπτύξουμε ουσιαστικό διάλογο με τον σύντρόφό μας και να μην εγκαταλείψουμε με την πρώτη δυσκολία την προσπάθεια, πιστεύοντας ότι “δεν μπορούμε να συνεννοηθούμε” ή “δεν μας καταλαβαίνει”. Συνήθως “δεν μπορούμε πλέον να συνεννοηθούμε”, γιατί δεν προσπαθήσαμε αρκετά να βρούμε τον κατάλληλο τρόπο.

Ποια βήματα όμως χρειάζεται να κάνουν δύο νέοι άνθρωποι, ώστε να μπορέσουν να αναπτύξουν μια γερή «ταυτότητα ζεύγους» και να προετοιμαστούν να γίνουν γονείς; Χρειάζεται:

(α) Να τροποποιήσουν και να επαναδιαπραγματευθούν ο καθένας τις σχέσεις του με γονείς, συγγενείς και φίλους. Πριν παντρευτεί ο σύζυγος μπορεί να έτρωγε κάποιες Κυριακές μεσημέρι στο σπίτι των γονιών του. Τώρα ή θα επισκεφθούν τους γονείς με την σύζυγο, ή θα έλθουν οι γονείς στο σπίτι τους ή θα κάνουν κάτι άλλο. Οι φίλοι και οι γνωστοί αρχίζουν να αναγνωρίζουν τους δύο, σαν ζευγάρι πλέον.

(β) Να αναπτύξουν σεξουαλική σχέση αμοιβαία ικανοποιητική, που να διαρκεί στο χρόνο.

(γ) Να αναπτύξουν ένα κοινό σύστημα επικοινωνίας. Να δημιουργήσουν μια κοινή γλώσσα μεταξύ τους, που θα την εξελίσσουν ανάλογα με τις ανάγκες του, ώστε να κατανοούν ο ένας τα λόγια και τις συμπεριφορές του άλλου. Θα μιλήσουμε ίσως για επικοινωνία σε κάποια επόμενη ώρα. Εδώ πάντως αξίζει να τονίσω το μήνυμα που εκπέμπουμε, λεκτικά ή εξωλεκτικά, δηλαδή με νοήματα, εκφράσεις, ματιές κλπ, δεν είναι υποχρεωτικά αυτό που λαμβάνεται από τον άλλον.

Προκειμένου να αναπτυχθεί όμως μια οικεία σχέση, το πρόβλημα αυτό χρειάζεται να λυθεί κάπως. Και γι’ αυτό χρειάζεται το ζευγάρι να αρχίσει να αναπτύσσει αμοιβαία κατανοητούς κώδικες επικοινωνίας.

(δ) Να αναπτύξουν αμοιβαία ικανοποιητικούς τρόπους επικοινωνίας με συγγενείς και φίλους.

(ε) Να αναπτύξουν αμοιβαία ικανοποιητικούς τρόπους και στάσεις προσέγγισης της επαγγελματικής τους ζωής. Στην εποχή μας, που άντρες και γυναίκες εργαζόμαστε και συχνά κάνουμε καριέρες, δηλαδή ενδιαφερόμαστε με πολλούς τρόπους για την πρόοδο στην εργασία μας, το θέμα της “διπλής καριέρας” ταλαιπωρεί πολλά ζευγάρια. Τέτοια θέματα είναι καλό να έχουν λυθεί πριν αποφασίσουμε να κάνουμε παιδιά, οπότε θα έχουμε να αντιμετωπίσουμε καινούργιες ανάγκες, όχι μόνο δικές μας πλέον.

Πριν όμως περάσουμε στη επόμενη φάση της οικογενειακής ζωής, αξίζει να προσεγγίσουμε την ανάπτυξη της συντροφικής σχέσης από μια ακόμη σκοπιά: Η ζωή του ζευγαριού, όπως και η ζωή του ατόμου και της οικογένειας, είναι μια διεργασία, που περνάει μέσα από φάσεις. Έτσι το ζευγάρι μπορεί να προσαρμόζεται σε νέες ανάγκες (πχ την γέννηση παιδιών) ή να δημιουργεί νέες συνθήκες κατάλληλες για την εξέλιξη της οικογένειας και των μελών της. Η πρώτη φάση στην δημιουργία του Εμείς στηρίζεται στις ομοιότητες των δύο συντρόφων. Αρέσουν ο ένας στον άλλον. Αρέσει και στους δύο να πηγαίνουν σινεμά. Τους αρέσει να βλέπουν τις ίδιες σειρές στην τηλεόραση. Η σχέση τους στηρίζεται σε τέτοια κοινά σημεία. Και οι δύο παραβλέπουν τις διαφορές τους προσπαθώντας να δείξουν τον καλύτερο εαυτό τους ο ένας στον άλλον. Και οι δύο προσπαθούν να προσαρμόζουν τον τρόπο της ζωής τους έτσι ώστε η ζωή του ενός να ταιριάζει με την ζωή του άλλου. Αυτή είναι η πρώτη φάση στη ζωή του ζευγαριού, που θα την ονόμαζα “μήνα του μέλιτος” ή ίσως θα μπορούσαμε να την ονομάσουμε πρώτη προσπάθεια συντονισμού.

Ο μήνας του μέλιτος όμως κάποτε τελειώνει. Και αρχίζουν να εμφανίζονται οι διαφορές. Την Κυριακή ο σύζυγος θέλει να πάει στο μπάσκετ και η σύζυγος θέλει βόλτα. Ο ένας θέλει το φαγητό με πολύ πιπέρι και ο άλλος με πολύ αλάτι κλπ. Σταδιακά το ζευγάρι δίνει μεγαλύτερη έμφαση στις διαφορές και μικρότερη στα κοινά. Τότε το Εμείς χαλαρώνει. Τότε οι σύζυγοι κοιτάζουν περισσότερο την καριέρα τους ή ο άντρας την καριέρα και η γυναίκα τα παιδιά, τότε κάποια μικροελαττώματα του ενός γίνονται ανυπόφορα στον άλλον. Και τότε μπορεί να χωρίσουν. Τι κάνει το ζευγάρι να μένει ενωμένο στην δύσκολη αυτή περίοδο;

Το νοιάξιμο, ο συναισθηματικός δεσμός που έχει αναπτυχθεί μέχρι τότε ανάμεσα τους. Είναι η Αγάπη, αν έχει αναπτυχθεί. Και αρχίζει η διαπραγμάτευση και η διευκρίνιση. Η καριέρα του συζύγου είναι απαραίτητη. Άρα δεν μπορεί να μένει όλη μέρα στο σπίτι. Αλλά τις ώρες που είναι στο σπίτι είναι κοντά στην οικογένειά του. Τα παιδιά χρειάζονται φροντίδα. Αλλά η υπερβολική φροντίδα αφενός γίνεται εμπόδιο για το μεγάλωμά τους, γιατί τα εμποδίζει να παίρνουν τις πρωτοβουλίες που είναι ικανά ανάλογα με την ηλικία τους και την ανάπτυξή τους, και αφ’ ετέρου αποτελεί πρόσχημα και εμπόδιο στο πλησίασμα των δύο συζύγων.

Και φτάνουμε έτσι στην τελευταία φάση της κοινής πορείας, όπου η ζωή του ζευγαριού στηρίζεται (α) στα κοινά που τους συνδέουν, (β) στον σεβασμό των διαφορών του ενός από τον άλλον και (γ) στην ενίσχυση του συναισθηματικού δεσμού.

Βέβαια τις φάσεις δεν τις περνάει κανείς μία μόνο φορά. Μπορούμε να τις φανταστούμε σαν κύκλους ή, καλύτερα, σαν σπείρες ελατηρίου. Η μία σπείρα διαδέχεται την άλλη σε μία συνεχή αλλαγή και εξέλιξη σύμφωνα με τις ανάγκες των δύο συντρόφων και την εξέλιξη της οικογένειας. Και στις μεταβάσεις συχνά αναπτύσσεται κρίση.

Ψυχολογικά χαρακτηριστικά παιδιού Σχολικής ηλικίας

Είναι γεγονός πως η νεώτερη ψυχολογική έρευνα παραδέχεται το παιγνίδι ομόφωνα σαν στοιχείο υποβοηθητικό της κανονικής ανάπτυξης και αγωγής του παιδιού και γι αυτό το εντάσσει στο παιδευτικό έργο. Γιατί παιδιά που δεν έπαιξαν μικρά δεν γίνονται άρτια και διαφαίνεται σ' αυτά ένα κενόν, μια έλλειψη.

του Σπύρου
Μπούμπα,
συνταξιούχου
εκπαιδευτικού

Γενικά –χάρης στην ομάδα το παιδί των 9,10 και 11 ετών, αποκτά την πρώτη πείρα μιας κοινωνίας, στην οποία τα μέλη είναι ταυτόχρονα διάφορα, αλλά και όμοια και αποκτά τις πρώτες αμοιβαίες σχέσεις. Εκεί μέσα θ' αποκτήσει μια εικόνα για τον εαυτό του. Η περιέργεια και το ενδιαφέρον για τον κόσμο, είναι πολύ έντονο, καθώς και η ορμή προς ανακοίνωση, η δε ορμή προς γνώση, ζωηρότατη με την εξής πορεία εκδηλώσεων.

Στο 7ο έτος αρχίζει πρώτα η αντίληψη των συγκεκριμένων πραγμάτων. Στο 8ο έτος ακολουθεί η αντίληψη ενεργειών και δράσεων, ενώ μετά το 9ο έτος, επιζητείται η αντίληψη σχέσεων ομοιότητας, διαφοράς, ή αιτιότητας.

Η διάνοιά του στην ηλικία αυτή, είναι σε θέση ν' αφομοιώσει, την παντός είδους κοινωνική ζωή. Γιατί χωρίς να γνωρίζει κούραση παίρνει και προσπαθεί να τ' αφομοιώσει καταβάλλοντας έντονες προσπάθειες.

Η αυτοπειθαρχία είναι ένα άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα της ηλικίας αυτής. Αυτή δε σαν εργασία καθαρά της διάνοιας, σημαίνει ανώτερη διανοητική εξέλιξη. Το παιδί των 9 και 10 ετών, αρέσκεται στις ταξινομήσεις και ιεραρχήσεις, ενώ κατά το 11 έτος πλέον, η νοημοσύνη του γίνεται συγκεντρωτική και κάμνει περισσότερες ταξινομήσεις και αρχίζουν να αναφέρονται οι αφηρημένες έννοιες, του καλού, κακού, αγαθού και της δικαιοσύνης τις οποίες χρησιμοποιεί.

Στο 12ο έτος το παιδί, μπαίνει στο στάδιο του ορθού λόγου. Τώρα ένα ολόκληρο δίκτυο από αφηρημένες έννοιες έρχεται να στεφανώσει την πνευματική του ανάπτυξη, και να εξασφαλίσει στη σκέψη του εσωτερική συνάφεια και αρμονία. Δυσκολεύεται βέβαια ακόμη η διάνοιά του, στην κατανόηση του χρόνου. Απ' τη στιγμή που το παιδί συλλάβει την έννοια του χρόνου επέρχεται η διάσπαση του εγωκεντρισμού του. Τώρα το παιδί βλέπει τον εαυτό του να εξελίσσεται μέσω φάσεων. Ζει το παρελθόν, το παρόν και προβλέπει το μέλλον. Με την ανάπτυξη του λόγου το παιδί λογικοποιείται και προχωρεί στην αντικειμενικότητα, στην παγκοσμιότητα και την σχετικότητα.

Γενικά η νόηση, ο συλλογισμός και η ανάπτυξη των παραστάσεων στο παιδί έχει έναν χρονικό ρυθμό, διαφορετικό από τον ενήλικο.

Για να καταλάβει ή θυμηθεί ή να κρίνει κάτι, χρειάζεται τριπλάσιο χρόνο απ' όσο χρειάζεται ο μεγάλος.

Και αυτό παίζει σπουδαίο ρόλο για την αγωγή του στο σχολείο εκ μέρους του δασκάλου και γονέων του. Απαιτείται σεβασμός αυτής της πνευματικής ιδιορρυθμίας.

Επίσης άλλη πορεία παρουσιάζει η προσοχή του παιδιού, τόσο ως προς τον τρόπο συγκέντρωσης, όσον και προς τη διάρκεια της προσήλωσης.

Η ηθικότητα του μικρού παιδιού, είναι ακόμη ανανάπτυκτη. Είναι η ηθικότητα του περιβάλλοντος και αποκτιέται με τον έπαινο, ή την κατηγορία, ή με το παράδειγμα ή την κοινή ζωή.

Το συναίσθημα του δικαίου είναι έμφυτο σ' αυτό. Δεν θέλει να το αδικούν ή να το παραμερίζουν. Εάν ερωτηθεί να κρίνει τους συμμαθητές του, είναι σε θέση να διακρίνει τους καλούς, τους κακούς και τους μέσους με ορθή κρίση. Είναι σε θέση ακόμη να κρίνει και το δάσκαλο!

Το ότι δεν μας λέει ψέματα πολλές φορές, οφείλεται και στο φόβο τιμωρίας, είτε στην εντροπή, είτε στην υποβολή. Πάντα αναζητεί να βρει την αλήθεια, η οποία και μόνον το ικανοποιεί...

Η τάση δε αυτή της αναζήτησης της αλήθειας, θα του ολοκληρώσει την ηθική του υπόσταση και θα το οδηγήσει στην αναζήτηση της ομορφιάς.

α). Γιατί έχει ανάγκη να δημιουργήσει. β). Γιατί επιθυμεί και ζητεί να εκφραστεί κατά τρόπο ωραίο και γ) γιατί έχει ανάγκη από την συμπάθεια των άλλων.

Γι αυτό και γίνεται ποιητής, αναζητεί το ωραίο και αληθές και δια μέσου αυτών ανακαλύπτει, την ανώτατη αξία την θρησκευτική. Έτσι το θρησκευτικό συναίσθημα, εμφανίζεται πλέον σαν ανάγκη.

Το παιδί αποδίδει κατ' αρχάς στους γονείς του, όλη την παντοδυναμία και καλοσύνη και όλη τη γνώση. Όταν όμως μετά το 7ο έτος εμφανίζεται ο ορθολογισμός και δημιουργείται η επιθυμία να τα γνωρίσει όλα, αντιλαμβάνεται ότι οι γονείς του είναι ανεπαρκείς και μόνο η θρησκεία με το Θείο πρόσωπο, μπορεί να δώσει απαντήσεις στις ερωτήσεις του.

Σχετικά με τους γονείς στο παιδί, επέρχεται κάποια κρίση.

Από το 8ο έτος αρχίζει το παιδί τις συγκρίσεις και την κριτική των γονέων του και γίνεται αντιληπτή η ελάττωση του γοήτρου αυτών, αλλά πάντα μέσα του διατηρείται απέναντί τους, μια βαθιά αγάπη. Πολλοί γονείς στη στάση αυτή του παιδιού, αντιδρούν με κακή διάθεση και επιφέρουν το «σπάσιμο των φτερών του μικρού πουλιού» τη στιγμή, που αυτό μόνο του άρχισε να πετά...

Ξεχνούν ότι η στάση της υποταγής που το αναγκάζουν να δεχθεί, σταματά την εξέλιξή του και καθυστερεί την πορεία προς την αυτονομία. Εδώ ακριβώς συνιστάται οι γονείς να αποκτήσουν με τα παιδιά τους σχέσεις εμπιστοσύνης.

Κατά το 13ο έτος, η σχέση παιδιού και γονέα γίνεται ολιγότερο εμπιστευτική και αυτό ακριβώς δείχνει την ανάπτυξη της εσωτερικότητας στο παιδί, ενώ το 11ο έτος είναι το έτος της εξωτερικής ισορρόπησης της παιδικής ωριμότητας.

Το συναίσθημα στο παιδί της ηλικίας αυτής, είναι ζωηρό. Ασυγκράτητη είναι η ευσυγκινησία του με ταλαντεύσεις.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα του παιδιού είναι η φαιδρότης. Κάθε πράξη του ή κίνησή του ή λόγο του, συνακολουθεί η χαρά, η δε αγωγή οφείλει να σεβαστεί την έμφυτη αυτή ανάγκη, γιατί όσοι δε χάρηκαν στα παιδικά τους χρόνια και μεγάλοι διατηρούν ένα ψυχικό τραύμα σ' όλη τους τη ζωή. Γενικά το παιδί της ηλικίας των 8-12 ετών, παρουσιάζει τα εξής χαρακτηριστικά, από βιολογικής και πνευματικής ωριμότητας.

Μεταξύ του 6ου και 8ου έτους το ποσοστό της πνευματικής ανάπτυξης και ατομικών διαφορών κατέρχεται. Μεγαλύτερη πρόοδο στην ηλικία αυτή σημειώνεται, στη βούληση, ενώ μεταξύ 8ου και 12ου έτους, η φυσική του δύναμη (παιδιού) και η ζωτικότητά του φτάνει στο ψηλότερο σημείο. Σχετικές έρευνες απέδειξαν, ότι στην περίοδο αυτή παρατηρείται το μικρότερο

(Συνέχεια στη σελίδα 13)

«Χαρισματικοί – ταλαντούχοι μαθητές: μια απόπειρα εννοιολογικού προσδιορισμού»

Μέρος δεύτερο

2. Το μοντέλο της «πολλαπλής νοημοσύνης» του Gardner

Ο Gardner, θεωρώντας τη νοημοσύνη ως το σύνολο ανεξάρτητων ειδικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων, πρότεινε τους εξής τύπους νοημοσύνης (Gardner, 1983):

- **Γλωσσική νοημοσύνη:** ικανότητα κατανόησης, χρήσης λέξεων και εννοιών στην ομιλία, το διάβασμα και το γράψιμο, αντίληψης γλωσσικών διαφοροποιήσεων, επιλογής σύνθετων γλωσσικών σχημάτων, γλωσσικής μνήμης και ανάλυσης σκέψης.

- **Λογικο-μαθηματική νοημοσύνη:** ικανότητα στις διαδικασίες λογικών συνειρμών

- **Μουσική νοημοσύνη:** ικανότητα αντίληψης, διάκρισης και μετασχηματισμού ήχων και μελωδιών, αίσθηση ρυθμού, αρμονίας, τονικότητας και γενικά μουσικής δομής

- **Σωματική-Κινησθητική νοημοσύνη:** ικανότητα εκτέλεσης έργων απαιτητικών υψηλών ψυχοκινητικών δεξιοτήτων, κυριαρχίας και συντονισμού των κινήσεων και ελέγχου του σώματος

- **Χωρική νοημοσύνη:** η ικανότητα προσανατολισμού στο χώρο, παραστατικότητας της σκέψης, δημιουργίας νοητικών εικόνων και οπτικής αντίληψης των διαστάσεων, των σχημάτων και των σχέσεων των αντικειμένων στον χώρο.

- **Διαπροσωπική νοημοσύνη:** ικανότητα αντίληψης των αναγκών, προθέσεων, επιθυμιών, απόψεων και των συναισθημάτων των άλλων, ικανότητα κατανόησης κοινωνικών καταστάσεων και φαινομένων και ικανότητα πρόβλεψη κοινωνικών συνεπειών.

- **Ενδοπροσωπική νοημοσύνη:** ικανότητα οικοδόμησης ακριβούς αυτοεικόνας: της ταυτότητάς του, των κινήτρων και προσωπικών συναισθημάτων, της αυτοαξιολόγησης και αναπροσαρμογής της συμπεριφοράς και δράσης του στις εκάστοτε συνθήκες.

- **Νατουραλιστική νοημοσύνη:** ικανότητα αντίληψης του γεωφυσικού χώρου, αναγνώρισης των μορφών, των όντων, των γεγονότων και των φαινομένων της φύσης.

2. Το «πενταγωνικό» μοντέλο του Sternberg

Ο Sternberg (1986, 1999, 2003) διαμόρφωσε το τριαδικό μοντέλο της ανθρώπινης νοημοσύνης που αντιστοιχεί σε τρία βασικά είδη χαρισματικότητας:

- **Αναλυτική:** ικανότητα ανάλυσης ενός προβλήματος, κατανόησης των μερών του

- **Συνθετική-Δημιουργική:** δημιουργικότητα, διορατικότητα, διαίσθηση και ικανότητα χειρισμού και αντιμετώπισης νέων καταστάσεων.

- **Πρακτική:** ικανότητα εφαρμογής αναλυτικών και συνθετικών-δημιουργικών διαδικασιών σκέψης στην καθημερινή ζωή.

Για τον ίδιο ο χαρακτηρισμός ενός ατόμου ως χαρισματικού απαιτεί την πλήρωση πέντε κριτηρίων:

- Το κριτήριο της υπεροχής
- Το κριτήριο της παραγωγικότητας
- Το κριτήριο της αξίας
- Το κριτήριο της επιδεκτικότητας
- Το κριτήριο της σπανιότητας

3. Το μοντέλο «διαφοροποίησης χαρισματικότητας –τα-

της Ευαγγελίας
Ράπτου-Στεργιούλα,

λέντου» του Gagne

Ο Francois Gagne (2003) μέσω ενός πολυπαραγοντικού μοντέλου επιχειρεί την οριοθέτηση των εννοιών «χαρισματικότητα» και «ταλέντο». Πιο συγκεκριμένα, ορίζει τη χαρισματικότητα ως ικανότητα άνω το μέσω όρου ή ιδιαίτερη κλίση σε ένα ή περισσότερους τομείς, ικανότητα, έμφυτη, φυσική και γενική και ορίζει το ταλέντο ως άνω του μέσου όρου επίδοση σε ένα ή περισσότερους τομείς, ως αποκτημένη δεξιότητα ή ειδική επίδοση. Ο ίδιος θεωρεί ότι τα έμφυτα χαρίσματα συνιστούν την «πρώτη ύλη» που μετασχηματίζονται σταδιακά σε ταλέντα με την μορφή υψηλών επιδόσεων, αφού προηγουμένως δεχθούν ή υποστούν την επίδραση ενδογενών και εξωγενών παραγόντων. Επίσης, πρότεινε ένα ποσοστιαίο σύστημα χαρισματικών

και ταλαντούχων ατόμων με τέσσερις υποκατηγορίες: βασικά ευφυείς, μέτρια ευφυείς, υψηλά ευφυείς και εξαιρετικά υψηλά ευφυείς.

4. Το μοντέλο «του Μονάχου» του Heller

Συγγενές σε αρκετά σημεία με το μοντέλο του Gagne, ο Heller (Heller&Ziegler, 2002) στηρίζεται στη θεωρία ότι οι εν δυνάμει έμφυτες ικανότητες ενός ατόμου μπορούν να εξελιχθούν σε χαρισματική επίδοση, με τη βοήθεια κάποιων παραγόντων: των αμιγών πνευματικών δυνατοτήτων αλλά και των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας και των περιβαλλοντικών συνθηκών της καθημερινής ζωής.

5. Το «ψυχοκοινωνικό» μοντέλο του Tannenbaum

Ο Tannenbaum (2003) όρισε την χαρισματικότητα ως μια κατάσταση μεταβαλλόμενη και αναπροσαρμοζόμενη στις εκάστοτε κοινωνικές αξίες και πεποιθήσεις της κάθε εποχής, δίνοντας αφενός βαρύτητα στις περιβαλλοντικές συνθήκες, αφετέρου στον παράγοντα «τύχη». Η χαρισματικότητα εκδηλώνεται ως διπλή ικανότητα: α) παραγωγής νέων ιδεών ή υλικών ανακαλύψεων β) υψηλής απόδοσης και εξαιρετικής επίδοσης σε οποιοδήποτε σημαντικό τομέα της ανθρώπινης δράσης. Οι παράγοντες που συμβάλλουν στη εκδήλωση χαρισματικής συμπεριφοράς είναι πέντε: (1) Υψηλή νοητική ικανότητα (2) Διακριτές ιδιάζουσες κλίσεις (3) Αξιόλογο αριθμό μη διανοητικών γνωρισμάτων (4) Ευνοϊκές και ενθαρρυντικές περιβαλλοντικές συνθήκες και (5) Εύνοια της τύχης σε κρίσιμες στιγμές. Επίσης, έκανε λόγο για τέσσερις κατηγορίες χαρισματικών ατόμων: (1) άτομα με πολύ σπάνιο ταλέντο (2) άτομα με πλεόνασμα ταλέντου (3) άτομα με εξειδικευμένα ταλέντα και (4) άτομα με αφύσικα ταλέντα.

6. Το μοντέλο των «τριών τεμνόμενων δακτυλίων» του Renzulli

Το μοντέλο των «τριών τεμνόμενων δακτυλίων» του Renzulli (2008) αποτελεί ίσως το πιο λειτουργικό μοντέλο για την χαρισματικότητα, καθώς έχει τη μεγαλύτερη απήχηση και αποδοχή. Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη σελίδα, για τον Renzulli «Η χαρισματικότητα είναι η αλληλεπίδραση τριών ομάδων βασικών ανθρώπινων χαρακτηριστικών – γενικών ικανοτήτων άνω του μέσου όρου, υψηλών επιπέδων αφοσίωσης στην εργασία και υψηλών επιπέδων δημιουργικότητας.

Τα προικισμένα παιδιά είναι αυτά που διαθέτουν ή είναι ικανά να αναπτύξουν αυτό το σύνθετο σύνολο χαρακτηριστικών και να τα εφαρμόσουν σε οποιονδήποτε δυνητικά αξιόλογο τομέα της ανθρώπινης επίδοσης» (Passow, 1991:4103). Διέκρινε

δύο βασικές κατηγορίες χαρισματικότητας, την ακαδημαϊκή (γνωστικές ικανότητες) και τη δημιουργική χαρισματικότητα (λ.χ. ικανότητες ανάπτυξης πρωτότυπων ιδεών, μοναδικών προϊόντων, καλλιτεχνικών εκφράσεων). Αργότερα, στο μοντέλο αυτό συνυπολόγισε και άλλους παράγοντες που συντελούν στην εκδήλωση της χαρισματικότητας, κατατάσσοντάς τους σε δύο κατηγορίες: (1) τους παράγοντες προσωπικότητας και (2) τους περιβαλλοντικούς παράγοντες.

7. Το «πολυπαραγοντικό» μοντέλο του Monks

Το «πολυπαραγοντικό» μοντέλο του Monks συμπληρώνει κατά κάποιον τρόπο το προηγούμενο μοντέλο, καθώς προσθέτει στα τρία χαρακτηριστικά της χαρισματικότητας (της άνω του μέσου όρου ικανότητας, της δημιουργικότητας και της προσήλωσης στην εργασία) το στοιχείο του κοινωνικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, με έμφαση στην οικογένεια, το σχολείο και τους συνομήλικους. Τόνισε, επίσης, ότι η ανάπτυξη της χαρισματικής συμπεριφοράς δεν μπορεί να συντελεστεί σε συνθήκες κοινωνικής απομόνωσης και πολιτιστικής στέρησης.

Στην προσπάθεια οριοθέτησης της χαρισματικότητας και των χαρισματικών ατόμων παρατίθεται η παρακάτω διαπίστωση εν είδει συμπερασματικών καταθέσεων: «Βεβαίως, η διατύπωση ενός ορισμού που να ικανοποιεί όλες τις σχολές σκέψης και, ταυτόχρονα να διευκολύνει τις ποικίλες λειτουργίες ενός εκπαιδευτικού προγράμματος δεν είναι εύκολη υπόθεση ή μάλλον δεν είναι εφικτό έργο. Η βιβλιογραφία καταγράφει δεκάδες όρους, ορισμούς και αντιλήψεις σχετικά με τα χαρισματικά παιδιά και την εκπαίδευσή τους...» (Ματσαγούρας, 2008α, σελ. 32).

1. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα των χαρισματικών παιδιών

Η παρουσίαση των χαρακτηριστικών των χαρισματικών παιδιών θα γίνει με βάση τον θεματικό άξονα και όχι την ηλικιακή βαθμίδα, κάτι που θα απαιτούσε περισσότερο χώρο και χρόνο και θα ξεπερνούσε τις απαιτήσεις της παρούσας εργασίας.

a. Γνωστικά χαρακτηριστικά

Πρόκειται για μαθησιακά και νοητικά χαρακτηριστικά, όπως: ικανότητα για γρήγορη εκμάθηση, συγκράτηση και χρήση μεγάλου όγκου πληροφοριών, πλούσιο λεξιλόγιο, ικανότητα συσχέτισης ιδεών και εκμάθησης μέσω νοητικών αλμάτων, ικανότητα ορθής κρίσης, αντίληψης της λειτουργίας των γνωστικών συστημάτων, ικανότητα εκμάθησης και χειρισμού αφηρημένων συμβολικών εννοιών, ικανότητα επίλυσης προβλημάτων με επινοήση καινοτόμων λύσεων, δημιουργική σκέψη, ικανότητα μεταφοράς γνώσεων από έναν τομέα σε έναν άλλο, έντονη διανοητική περιέργεια και ταυτόχρονη αναζήτηση σχέσεων αιτίου-αιτιατού για τα περιβάλλοντα φαινόμενα, τελειομανία και ακρίβεια, προσήλωση στην ποιότητα, καθορισμός υψηλών προτύπων εργασίας, δεξιότητες ανάλυσης, σύνθεσης και αξιολόγησης, ασυνήθιστη φαντασία, πρωτοτυπία σκέψης και έκφρασης, ανάγνωση σε μικρή ηλικία, εύκολη συγκέντρωση σε πράγματα που τους ενδιαφέρουν για μεγάλο χρονικό διάστημα, μη αναμενόμενες για την ηλικία τους ικανότητες σε επιστημονικούς ή καλλιτεχνικούς τομείς, μεγάλο εύρος ενδιαφερόντων, μεταγνωστικές ικανότητες που είναι μεγαλύτερες από αυτές των συνομηλίκων τους, σε επίπεδο ποσότητας, ταχύτητας και πολυπλοκότητας της γνώσης (Αντωνίου, 2009. Κονιστή, 2010).

Βέβαια, δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι όλα αυτά τα θετικά γνωρίσματα διαμορφώνουν ή συνεπάγονται και θετικές συμπεριφορές, καθώς τα παιδιά αυτά μπορεί να εκδηλώσουν κάποια μορφή δυσπροσαρμοστικότητας: βαριούνται πολύ εύκολα την ώρα του μαθήματος, είναι υπερ-αντιδραστικοί, προβαίνουν σε συνεχείς διακοπές του μαθήματος, γίνονται ικανοί να κυριαρχούν στις συζητήσεις της τάξης και εκδηλώνουν τάσεις εξουσίας και επιβολής (Κονιστή, 2010).

b. Κοινωνικά και συναισθηματικά χαρακτηριστικά

Ενδεικτικά χαρακτηριστικά αυτής της κατηγορίας είναι: πρώιμες ηθικές και υπαρξιακές ανησυχίες, εντιμότητα, επιμονή,

σύνεση, άτομα άξια εμπιστοσύνης και πρόθυμα για εθελοντική προσφορά, υψηλά ιδανικά για τη φιλία και τις σχέσεις, μεγάλη ευαισθησία για τα περιβαλλοντικά και τα κοινωνικά προβλήματα, μεγάλη προσαρμοστικότητα στο περιβάλλον τους και σε νέες καταστάσεις, μεγάλη αυτοπεποίθηση σχετικά με τις γνωστικές τους ικανότητες και τη συνολική ατομική τους αξία, ισχυρή συναισθηματική νοημοσύνη, συναισθηματική σταθερότητα, η ισορροπημένη ιδιοσυγκρασία και η ικανοποιητική κοινωνική προσαρμογή, ισχυρή θέληση να ανακαλύπτουν καινούρια πράγματα, τάσεις κυριαρχίας, ηγετικές ικανότητες, ικανότητα σαφούς διατύπωσης στόχων, υποστήριξη των μελών της ομάδας και ικανότητά τους να δίνουν ξεκάθαρες και αποτελεσματικές οδηγίες, ανεπτυγμένη αίσθηση του χιούμορ, διάθεση για λογοπαίγνια, αυτοπεποίθηση και πίστη κατά την εκπόνηση μιας εργασίας (Αντωνίου, 2009, Κονιστή, 2010).

Τα παραπάνω θετικά γνωρίσματα είναι δυνατόν να γίνουν αιτία πρόκλησης άλλων συμπεριφορών, όπως: ανυπομονησία, υπεροψία, μισαλλοδοξία, αδιαλλαξία και ισχυρογνωμοσύνη, δυσκολία στην εναρμόνιση με τη σκέψη των συνομηλίκων τους, με αποτέλεσμα να εκδηλώνουν ή τάσεις εσωστρέφειας ή σύναψη σχέσεων με παρέες μεγαλύτερων. Συχνά πλήττονται από εσωτερικές συναισθηματικές πιέσεις, καθώς συνήθως η ανάπτυξη των κινητικών ικανοτήτων δε συμβαδίζει με αυτή των νοητικών, ιδίως κατά την προσχολική ηλικία (Τσιάμης, 2006).

c. Χαρισματικότητα και Δημιουργικότητα

Η δημιουργικότητα ή η δημιουργική συμπεριφορά διακρίνεται από: ευχέρεια παραγωγής πολλών ιδεών σε σύντομο χρονικό διάστημα, ευελιξία, καινοτομία/πρωτοτυπία, συνθετική και αναλυτική ικανότητα, ικανότητα αναγνώρισης ή επαναπροσδιορισμού υπάρχουσών ιδεών, μετασχηματισμού αντικειμένων, συνθετότητας, ώστε να χειρίζεται πολλές αλληλοσυσχετιζόμενες ιδέες συγχρόνως (Heward, 2011). Βέβαια, η σύνδεση χαρισματικότητας και δημιουργικότητας αποτελεί ένα εξαιρετικά μεγάλο ζήτημα που απασχόλησε τους θεωρητικούς και ερευνητές, οι οποίοι διαμόρφωσαν ή πρότειναν διάφορα μοντέλα (Φουστανά & Παπαδάτος, 2012).

d. Ιδιαίτερες ομάδες προικισμένων παιδιών

Ορισμένες ομάδες χαρισματικών παιδιών ελκύουν περισσότερο το ενδιαφέρον των επιστημόνων και των ερευνητών. Σ' αυτές ανήκουν οι εξής τύποι:

Μεγαλοφυείς: έχουν δείκτη νοημοσύνης μεγαλύτερο από 150 και σημειώνουν εξαιρετικές ικανότητες και παρουσιάζονται με συχνότητα ένα προς εκατό χιλιάδες παιδιά. Η μεγαλοφυΐα δεν θεωρείται μόνο έκφραση υψηλής νοημοσύνης, αλλά και συνδυασμού διαφορετικών συστατικών της νοημοσύνης, της προσωπικότητας, των κινήτρων και άλλων περιβαλλοντικών επιδράσεων (Δαβάζογλου – Σιμοπούλου, 1999).

Χαρισματικοί μαθητές με χαμηλές επιδόσεις: είναι παιδιά με επιδόσεις χαμηλότερες από τις αναμενόμενες και συνιστά φαινόμενο γνωστό ως «υποεπίδοση» (Δαβάζογλου – Σιμοπούλου, 1999). Η κατηγορία αυτή παρουσιάζει τρεις τύπους μαθητών με χαμηλές επιδόσεις: τον επιθετικό, ο οποίος συμπεριφέρεται μόνιμα εριστικά και επαναστατικά, τον παραιτημένο, που δεν δείχνει ενδιαφέρον για τα μαθήματα κυρίως λόγω πλήξης, και τον μικτό τύπο, ο οποίος αμφιταλαντεύεται μεταξύ επιθετικότητας και παραίτησης (Λόξα, 2004).

Χαρισματικά παιδιά που προέρχονται από μειονότητες: είναι ένα φαινόμενο προικισμένων παιδιών, προερχόμενων από θρησκευτικές και πολιτισμικές μειονότητες ή από οικογένειες κοινωνικά αποκλεισμένες. Τα παιδιά αυτά συχνά αισθάνονται απομόνωση, υποδεέστερα και ότι οι άλλοι δεν τα καταλαβαίνουν (Δαβάζογλου – Σιμοπούλου, 1999). Χαρισματικά κορίτσια: ένα πλήθος εμποδίων πολιτισμικών και κοινωνικών αποτελούν φραγμό προόδου των χαρισματικών κοριτσιών, ένα φαινόμενο που εμφανίζεται σε περιβάλλοντα όπου υπάρχουν ακόμα οι συνθήκες που τα ευνοούν (Τσιάμης, 2006).

(Συνέχεια στη σελίδα 13)

«Χαρισματικοί – ταλαντούχοι μαθητές

(Συνέχεια από τη σελίδα 12)

Χαρισματικά παιδιά με αναπηρίες: ομάδα παιδιών με ήπια ή σοβαρά λειτουργικά προβλήματα ιατρικής φύσης.

Χαρισματικοί μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες: μαθητές που είναι ταυτόχρονα χαρισματικοί και εμφανίζουν παράλληλα ορισμένες μαθησιακές δυσκολίες. Διακρίνονται για ένα σημαντικό ταλέντο και είναι ικανοί για υψηλές επιδόσεις, αλλά οι μαθησιακές τους δυσκολίες δυσκολεύουν την ακαδημαϊκή τους επίδοση.

Λέγονται και «διπλά ιδιαίτεροι μαθητές» (Αντωνίου, 2009).

2. Συμπέρασμα

Στην εργασία αυτή έγινε μια προσπάθεια διερεύνησης και αποσαφήνισης της έννοιας της «χαρισματικότητας», παρουσιάστηκαν κάποια θεωρητικά μοντέλα περί χαρισματικότητας και δόθηκαν γενικά και ενδεικτικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα χαρισματικών παιδιών, προκειμένου να γίνει κατανοητή η ένταξή τους στην εκπαίδευση ή την κατηγορία της Ειδικής Αγωγής.

Ψυχολογικά χαρακτηριστικά παιδιού Σχολικής ηλικίας

(Συνέχεια από τη σελίδα 10)

ποσοστό θανάτων. Η δε αντοχή των παιδιών στις ασθένειες είναι μεγάλη. Το παιδί της ηλικίας αυτής νιώθει τη δύναμή του και πολλά μάλιστα περηφανεύονται γι αυτήν. Η ηλικία των 8-12 ετών, δεν ενδιαφέρεται στα παιχνίδια να έχει ρεκόρ, αλλά συγκεντρώνει την επίδοσή της στα ομαδικά παιχνίδια.

Από έρευνες που έγιναν σχετικά με την σωματική και πνευματική ανάπτυξη του παιδιού, απέδειξαν πως στην ηλικία των 9-11 ετών, παρατηρείται μια ξαφνική προώθηση της μνήμης της λογικής, της κριτικής και αφηρημένης σκέψης. Μέχρι την ηλικία των 11 ετών το παιδί έχει ανάγκη από την βοήθεια του δασκάλου, ενώ από την ηλικία αυτή και πάνω, αρχίζει κάποια τάση προς ανεξαρτητοποίηση και ανάληψη ευθύνης.

Πολύ επηρεάζει την ψυχολογική εξέλιξη του παιδιού, η σχολική επιτυχία ή αποτυχία. Ιδιαίτερα στις μαθήτριες η αποτυχία, είναι σπουδαίος παράγων στη δημιουργία νευρώσεων. Η μηχανική ικανότητα εμφανίζεται στην ηλικία των 10-13 ετών. Ο μαθητής που έχει τεχνικά χαρίσματα, διαφέρει αισθητά από τους συνομηλίκους της Ε' τάξης και άνω. Μεγάλη διαφορά παρατηρείται ακόμη και μεταξύ αγοριών και κοριτσιών.

Η ικανότητα του σχεδίου, εμφανίζεται και αυτή ενωρίς, αλλά πρέπει να περάσει πολύς χρόνος για να διαπιστωθεί τελικά, γιατί τόσοσ αυτή, όσον η μουσική και μηχανική ικανότητα είναι στη αρχή τρόπος έκφρασης της πνευματικής του ανάπτυξης, παρά ειδικό ταλέντο μιας ορισμένης κατεύθυνσης.

Βλέπουμε λοιπόν το παιδί των 8 ετών που είναι προικισμένο να σχεδιάζει, γιατί το σχέδιο είναι η καταλληλότερη έκφραση της ηλικίας αυτής. Στα 10 του χρόνια το ίδιο παιδί να ενδιαφερθεί πιθανόν για τη χειροτεχνία και κατά την ήβη να συνθέτει μουσική, ή να γράφει ποιήματα.

Πολλά από τα παιδιά όταν γίνουν έφηβοι, ενώ έδειχναν ταλέντα (είχαν κάποια κλίση στη σχολική ηλικία), πολλές φορές είναι ανίκανα να σχεδιάσουν και το πλέον απλό πράγμα, εκτός φυσικά αν είναι αρκετά προικισμένα προς τούτο.

Επειδή στο δημοτικό σχολείο φοιτούν μαθητές και των δύο φύλων της ηλικίας των 13 ετών, γι' αυτό και αξίζει τον κόπο να δούμε σύντομα τις κυριότερες ψυχικές εκδηλώσεις των παιδιών της ηλικίας αυτής. Γιατί πράγματι η ηλικία αυτή παρουσιάζει ένα πλήθος εκδηλώσεων που έχουν ξεχωριστό χρώμα και χαρακτήρα.

Εκδρομή του Δικτύου στα Ιωάννινα

Με επιτυχία πραγματοποιήθηκε η ημερήσια εκδρομή του Δικτύου Καλλιτεχνών και Επιστημόνων για την Ανάπτυξη της Επαρχίας Ελασσόνας στα Ιωάννινα την Κυριακή 17 Μαρτίου 2019. Η εκδρομή είχε ψυχαγωγικό

και εκπαιδευτικό χαρακτήρα καθώς πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις στο θέατρο της Δωδώνης, στο ιστορικό Μουσείο κέρινων ομοιωμάτων του Βρέλλη, στο κάστρο των Ιωαννίνων, στο νησάκι και στο Κουτσελιό.

Εκδήλωση με θέμα την «Στρατηγική για την τουριστική ανάπτυξη του Δήμου Ελασσόνας» από τον καθηγητή ΝΙΚΟ ΛΥΓΕΡΟ

Με επιτυχία πραγματοποιήθηκε η διάλεξη του γνωστού καθηγητή Νίκου Λυγερού τη Δευτέρα 7 Ιανουαρίου 2019 στην αίθουσα του Πνευματικού Κέντρου της Μητρόπολης Ελασσόνας. Την εκδήλωση διοργάνωσε το Δίκτυο Καλλιτεχνών και Επιστημόνων για την Ανάπτυξη της Επαρχίας Ελασσόνας με την παρουσία πολλών ακροατών, οι οποίοι γοητευμένοι από τον ομιλητή παρακολούθησαν με προσήλωση και έντονο ενδιαφέρον μέχρι το τέλος της τριώρης διάλεξης.

Στην αρχή της εκδήλωσης απηύθυνε σύντομο χαιρετισμό ο αρχιμανδρίτης Βησσαρίωνας Καραλάσκου, εκ μέρους του Σεβασμιώτατου Μητροπολίτη Ελασσόνας κ.κ. Χαρίτωνας και στη συνέχεια η εκπαιδευτικός Ελένη Μπλιούμη παρουσίασε το πλούσιο βιογραφικό του ομιλητή.

Στη συνέχεια το λόγο έλαβε ο Πρόεδρος του Δικτύου Δρ Κώστας Σαχινίδης, ο οποίος ήταν και ο συντονιστής της εκδήλωσης, και αφού καλωσόρισε όλους τους φιλοξενούμενους και τους παρευρισκόμενους, ευχαρίστησε τη Μητρόπολη Ελασσόνας που για μια ακόμη φορά παραχώρησε δωρεάν την αίθουσα.

Ακόμη, τόνισε την σημαντικότητα της προσωπικότητας του ομιλητή και του εθνικού ρόλου που έχει διαδραματίσει και διαδραματίζει ακόμη ως στρατηγικός Αναλυτής και Σύμβουλος στα σοβαρά εθνικά θέματα, όπως είναι το Κυπριακό ζήτημα, τα ζητήματα καθορισμού των ελληνικών και των Κυπριακών ΑΟΖ, το «Σκοπιανό» κ.ά.

Στη συνέχεια το λόγο πήρε ο καθηγητής Νίκος Λυγερός ο οποίος μίλησε επί μακρόν, με το δικό του ιδιαίτερο και χαρακτηριστικό τρόπο ομιλίας αναλύοντας τεκμηριωμένα με πολλά παραδείγματα διάφορα θέματα στρατηγικής για την ανάπτυξη του Δήμου Ελασσόνας. Ιδιαίτερα για την πόλη της Ελασσόνας πρότεινε την αλλαγή της πόλης με επιλογές υλικών και εικόνων που προσφέρονται, όπως είναι η ανάδειξη της ιστορικότητας της πόλης με προβολή των αντιπροσωπευτικών κτηρίων και κτισμάτων (γεφύρια κ.ά.), αξιοποίηση των ιστορικών χώρων και επιλογή χώρων μνημείων, καθώς και ανάδειξη ιστορικών προσώπων και γεγονότων σε κεντρικά σημεία της πόλης με ιστορικές πινακίδες και με αντίγραφα τοπικών ιστορικών στοιχείων, αλλά και με ιστορική ονοματοδοσία των δρόμων.

Ακόμη, πρότεινε ως στρατηγικό στόχο του Δήμου να είναι η δημιουργία της μελλοντικής πόλης με εξωστρέφεια και με αξιοποίηση όλων εκείνων των χαρακτηριστικών εργαλείων που θα εξασφαλίζουν την διαχρονικότητα και θα δημιουργούν μια χαρούμενη και ευχάριστη πόλη για τους ντόπιους κατοίκους αλλά και για την προσέλκυση τουριστών.

Πρότεινε ακόμη, ο Δήμος Ελασσόνας μαζί με τους άλλους παρολύμπιους δήμους να αναλάβουν πρωτοβουλίες για την ανάδειξη του Ολύμπου από την UNESCO ως μνημείο Παγκό-

σμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς και να δημιουργηθεί ένα Κέντρο Μυθολογίας του Ολύμπου.

Για την επίτευξη όλων αυτών καλό θα ήταν η δημιουργία στρατηγικών ομάδων, οι οποίες μπορούν να επεξεργαστούν και να αναδείξουν καλύτερα τους στρατηγικούς στόχους.

Όμως, ο κ.Λυγερός αναφέρθηκε και σε ορισμένα επίκαιρα εθνικά θέματα με πολλές αναφορές στα αρνητικά σημεία του Προσυμφώνου των Πρεσπών ανάμεσα στην Ελλάδα και την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας.

Επίσης έκανε αναφορά στη δέουσα ενεργειακή πολιτική της Ελλάδος και σε θέματα Φυσικού Αερίου και Υδρογονανθράκων και πρότεινε την αξιοποίηση νέων πηγών ενέργειας, όπως είναι η χρήση ζεόλιθου αντί του θανατηφόρου λιγνίτη.

Μετά την ομιλία του ο καθηγητής Ν. Λυγερός απάντησε σε ερωτήσεις του κοινού σχετικά με το σκοπιανό ζήτημα καθώς και με άλλα πολιτικά και εθνικά ζητήματα.

Την εκδήλωση έκλεισε ο δρ Κ. Σαχινίδης, ο οποίος σημείωσε ότι η ομιλία του καθηγητή ήταν ένα μάθημα Λογικής σκέψης και Σωκρατικής διαλεκτικής μεθόδου και ότι όλες οι προτάσεις του είναι πολύ σημαντικές και χρήσιμες για την μελλοντική ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό του Δήμου Ελασσόνας και θα πρέπει να αποτελέσουν βασικά σημεία της στρατηγικής πολιτικής του επόμενου δημάρχου, όποιος και αν θα είναι. Η εφαρμογή των προτάσεων του καθηγητή θα ενσωματώσει τον πλούσιο τοπικό Πολιτισμό και την ιστορία της περιοχής στην καθημερινή ζωή του τόπου και θα δημιουργήσει μια πόλη ευχάριστη, χαρούμενη και ελκυστική για τον μαζικό τουρισμό.

Ακόμη, ο κ. Κ. Σαχινίδης τόνισε την ανάγκη της απόρριψης του Προσυμφώνου των Πρεσπών για τη διαφύλαξη της ελληνικότητας της Μακεδονίας αλλά και για την αποτροπή των όποιων αλυτρωτικών βλέψεων των Σκοπιανών υποκρύπτονται κατά της Ελλάδας.

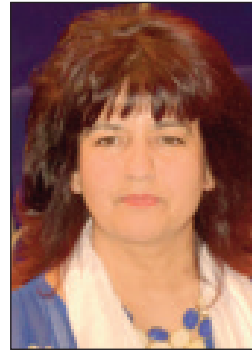
Την εκδήλωση τίμησαν με την παρουσία τους ο πρώην Δήμαρχος Τυρνάβου κ. Δημήτριος Κουγιώνης, οι υποψήφιοι δήμαρχοι Ελασσόνας Κώστας Σαχινίδης και Νίκος Γάτσας, εκπρόσωποι Φορέων και πολλοί ακροατές, καθώς και ορισμένοι μαθητές του καθηγητή, οι οποίοι προσήλθαν από την Κέρκυρα, τα Γρεβενά, την Φλώρινα, τη Θεσσαλονίκη, τη Βέροια, τη Δράμα, την Ορεστιάδα, τη Λάρισα, την Κύπρο κ.α.

Η τέχνη «μυρώνει» τη ζωή

Στο ζωικό βασίλειο οι δυο βασικές ανάγκες, η επικοινωνία και η δημιουργικότητα, εκφράζονται, η πρώτη ως ενστικτώδης ένωση με την αγέλη κι η δεύτερη ως ενστικτώδης δημιουργία απογόνων. Στον άνθρωπο όμως, οι παραπάνω ανάγκες, υπερβαίνοντας την απλή επιβίωση, πλάθουν την ψυχική του υγεία και ζωή. Επικοινωνία και δημιουργικότητα μπορούν να γίνουν οι πρόδρομοι της ανθρώπινης ευδαιμονίας.

Δίπλα στην παντοδύναμη φιλοσοφική αλήθεια του Αριστοτέλη, «Φύσει μεν εστίν άνθρωπος ζών πολιτικόν», τολμώ να παραθέσω τη θεϊκή διδαχή του Χριστού «Αγαπάτε αλλήλους». Γιατί και οι δυο αυτές αλήθειες ορίζουν, συγκρατούν και ρυθμίζουν κάθε ανθρώπινη σχέση, καθώς εφάπτονται αλυσιδωτά στην ψυχή μας κι αλληλοπροσδιορίζονται. Η αγάπη (άγαν + αφάω = αγγίζω, γνωρίζω καλά, θέλω να γνωρίσω...) είναι παράγουσα και παράγωγη κατάσταση της επικοινωνίας. Ενώ το σχήμα: Επικοινωνία-Αγάπη-Επικοινωνία. Αν προστεθεί σ' αυτά και η δημιουργικότητα ως ενέργεια της ανθρώπινης ψυχής, τότε έχει ελπίδες η ευδαιμονία. Ευδαιμονία έτσι όπως την όρισε η μεγαλειώδης σκέψη του Αριστοτέλη: «Ευδαιμονία εστί ψυχής ενέργειά τις κατ' αρετήν τελείαν».

Επικοινωνία, αγάπη, δημιουργικότητα δίνουν νόημα στην ανθρώπινη ζωή, απαλλάσσοντας την ψυχή από το φόβο του θανάτου. Χάρη σ' αυτό το τρίπτυχο των αρετών -περί αρετών πρόκειται- ξεχνάμε πως η ζωή μας εξαρχής είναι πορεία προς το σωματικό θάνατο. Κι εδώ ακριβώς έρχεται να προσθέσει το ρόλο της και η Τέχνη. Η Τέχνη αποθανατίζει την ψυχή κι έτσι φαίνεται να πραγματώνει το όνειρό της. Και το όνειρο της ανθρώπινης ψυχής είναι η ευδαιμονία. Το νόημα της ανθρώπινης ζωής είναι η αθανασία, ταυτόσημη

Της **Κορίνας Πάντου**,
φιλόλογου

τελικά με την ευδαιμονία. Αναφέρομαι στο «ευ ζην»....

Η αληθινή Τέχνη, αναβλύζοντας ελεύθερα, ως «νέκταρ», μέσα από τη δημιουργική ψυχή, δηλώνει κάτι από τη θεϊκή της ουσία και καταξιώνει τη ζωή και τις ζωτικές αρετές, όπως ακριβώς κι η Αγάπη. Είναι δημιουργική «σύνθεση», όπως κι η Αγάπη. Το «νέκταρ» της Τέχνης μπορεί να ανατροφοδοτήσει, να εμπνεύσει την ψυχική και πνευματική ζωή της ανθρώπινης κοινωνίας που τη γεννά. Κι αυτό το πετυχαίνει με την ομορφιά και τα μηνύματά της, απολυμαίνοντας την ψυχή από τις «τοξίνες» της («κάθαρση»).

Κατά συνέπεια, η αληθινή Τέχνη μπορεί να κάνει τους ανθρώπους καλύτερους. Προτείνοντας αληθινές αξίες, σχέσεις και πρότυπα «συνηγορεί» στην ψυχική τους υγεία κι ευδαιμονία. Άλλωστε, κι ο κάθε επίδοξος «καλλιτέχνης» καταξιώνει το κοινωνικό του έργο όταν διαθέτει και τις δυο συνισταμένες της αληθινά δημιουργικής ψυχής: και αληθινό ταλέντο και αληθινή αρετή, που σημαίνει πως είναι αληθινά σπουδαίος συνάνθρωπος. Μεταξύ χυδαιότητας και μικροπρέπειας ο αληθινός «καλλιτέχνης» παραμένει αξιοπρεπής... έως μεγαλοπρεπής. Τότε μόνο ενδέχεται να «μοσχοβολάει» η ψυχή του, ώστε ν' αναβαπτίζει τους συνανθρώπους του στα ηθικά κι αισθητικά «αρώματα» της ζωής, που η καθιζάνουσα καθημερινότητα συνήθως καταπλακώνει.

Υ.Σ. Όσοι συντάσσονται με τους παραπάνω ορισμούς κι αφορισμούς της Τέχνης και του Καλλιτέχνη, θ' αναρωτιούνται πιθανά, αν στην εποχή μας, μέσα σε τόση αντιαισθητική χυδαιότητα και τόσο εκτεταμένη καπηλεία στο καλλιτεχνικό στερέωμα δικαιούμαστε να μιλάμε για προαγωγή ή διασυρμό της Τέχνης...

Ζωγραφισμένη

Στις πλαγιές μεθυσμένα τρέχουν χόρτα, πρασινισμένα!
Τα κυματίζουν Έρωτες στο βοριαδάκι του Ολύμπου...
Στα υψώματα ανθισμένα, άσπρα σημάδια Θεού τα μοναστήρια.

Μοιρασμένα στην ποδιά του Ελασσονίτη,
κεντημένα τα σπίτια!
Χαιρετούν τα πρόσωπα ζεστά,
σαν ντόπιες πίτες...
Κι η Παναγιά ανηφορίζει
πλάι στα γάργαρα νερά, παινεμένη...
Σαν τη λιτανεύουν στα σοκάκια,
της Ιστορίας το λιβάνι βγαίνει.....
Από δυο λόφους κατεβαίνουν «χάντρες», τα πεύκα,
στο λαιμό της... κουδουνίζουν....
μουσικές αποχρώσεις πράσινων κοπαδιών!
Των κοριτσιών της καρφίτσωμένες μυγδαλιές γελούν
στις άκρες της πόλης...
Των αγοριών της φουντωμένα χείλη ξεπερνούν

τα πέταλα του Μάρτη...
Κάθε π' ανθίζουν στον κάμπο οι γιορτές κι η γη χορεύει
το μπεράτι!
Υ.Σ. « Στην Ελασσόνα την άνοιξη»

Κορίνα Πάντου

Το Ασκληπιείο της Κω

Ελάχιστα και άγνωστα στους περισσότερους είναι τα Ασκληπιεία: χώροι λατρείας του Ασκληπιού στα αρχαία χρόνια, θεραπευτήρια καθώς και διδασκαλεία ιατρικής τέχνης.

Αναμφισβήτητα το πλέον μεγαλοπρεπές είναι το Ασκληπιείο της ακριτικής Κω σε πανοραμική θέση με θέα την πολύ κοντινή ακτή Μπουντρούμ (Αλικαρνασσού) της γείτονος Τουρκίας.

Οι ανασκαφές στο χώρο ξεκίνησαν από το Γερμανό Χέρτζοκ και το 1902 έγινε αναστήλωση των μνημείων από τους Ιταλούς.

Το Ασκληπιείο της Κω είναι δομημένο πάνω σε τρία επίπεδα: Το πρώτο περιλαμβάνει στοές - δωμάτια, καθώς και κόγχες αφιερωμένες στο θεό Πάνα και στον ιατρό Ξενοφώντα.

Στο δεύτερο επίπεδο δεσπόζει ο ναός του Ασκληπιού, τα δωμάτια των Αρχιερέων καθώς και ο ναός του θεού Απόλλωνα σε Κορινθιακό ρυθμό.

Το τρίτο επίπεδο Δωρικού ρυθμού σε σχήμα Π είναι επισκεπτήριο ασθενών και φαίνεται καθαρά πως μεταγενέστερα επάνω στο ναό χτίστηκε χριστιανική εκκλησία. Εκεί βρίσκονται τα ερείπια του αρχαίου ναού του Απόλλωνα του Κυπαρισσίου.

του **Βασίλη Ζαρζώνη**,
φιλόλογου

Στο εκπληκτικό Ασκληπιείο της Κω γίνεται ορκωμοσία φοιτητών της ιατρικής από Ελλάδα και το εξωτερικό.

Η υπόδειξη του χώρου για να γίνει η επιτυχής ανασκαφή, μετά από πολλές απόπειρες, έγινε από τον ιστοριοδίφη Κώο Ιάκ. Ζαράφη, ο οποίος με πείσμα θεώρησε σίγουρη την επιτυχή έκβαση των ανασκαφών για εύρεση του Ασκληπιείου κοντά στο δάσος κατ' αναλογία

με την περίπτωση της Παναγίας στην Ταρσό.

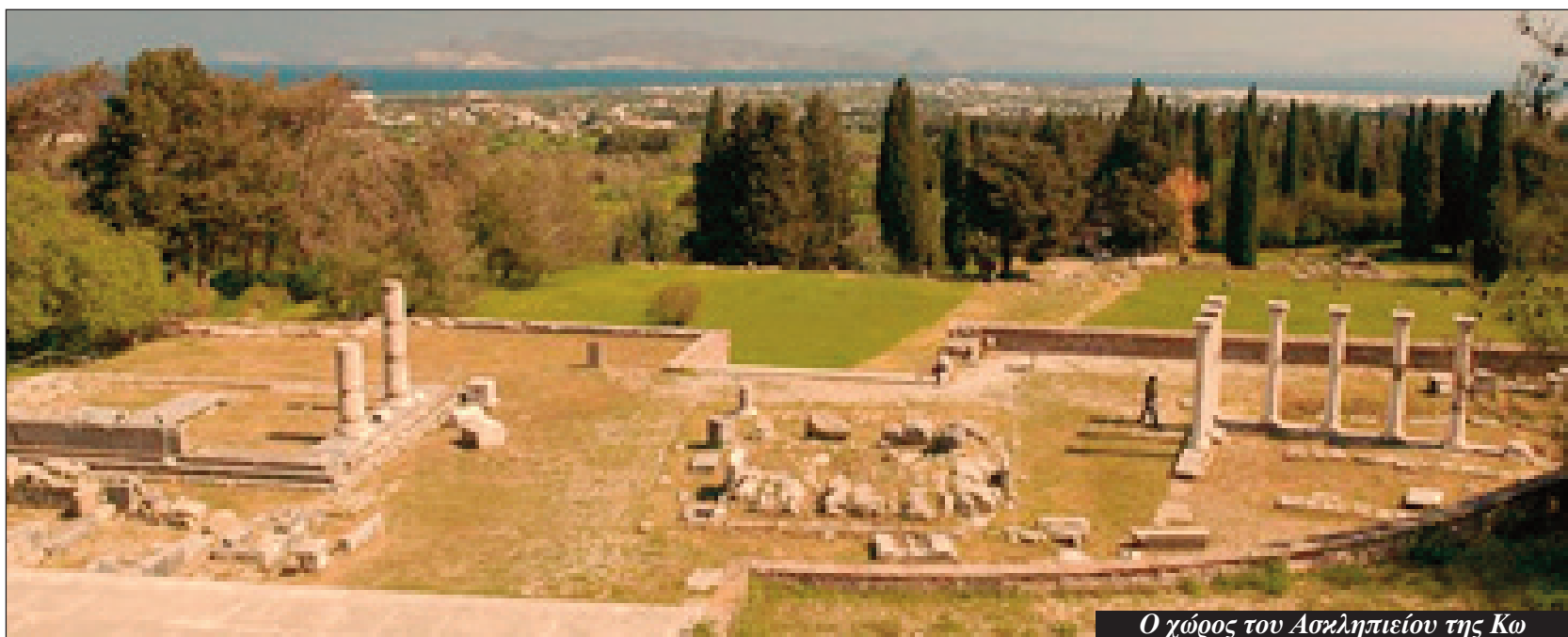
Σήμερα η ΚΒ Έφορεία Ιστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων απασχολεί στον καταπράσινο και επιβλητικό χώρο των αρχαιοτήτων δέκα άτομα (μόνιμο και εποχιακό προσωπικό) και αποτελεί πόλο έλξης της συντριπτικής πλειοψηφίας του τουριστικού ρεύματος στο νησί.

Ιπποκράτης ο Κώος

Ανάγνωση του όρκου του Ιπποκράτη από φοιτητές της Ιατρικής

Ο χώρος του Ασκληπιείου της Κω